

GILLETTE & L'ORÉAL, WOMEN USA

Alabama • Alaska • Arizona • Arkansas • California
Colorado • Connecticut • Delaware

GILLETTE & L'ORÉAL, WOMEN USA — VOL. I

L'ORÉAL THROUGH GILLETTE · 00

Το πρώτο σκέλος της αμερικανικής διαδρομής: Αλάσκα, Αριζόνα, Αρκάνσας, Καλιφόρνια, Κολοράντο, Κονέκτικατ, Ντέλαγουερ. Ανοίγει με το Κεφάλαιο Μηδέν, τον αρκτικό πρόλογο που μοιράζονται και οι έξι τόμοι της σειράς.

Κεφάλαιο Μηδέν — κοινή εισαγωγή

Αυτό το εναρκτήριο κεφάλαιο είναι κοινό και στους έξι τόμους της σειράς Women of the United States. Παρατίθεται εδώ ολόκληρο και σε πτυσσόμενη μορφή, ώστε η σειρά να διαβάζεται διαδοχικά χωρίς επαναλήψεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΜΗΔΕΝ

Εδώ ο κόσμος δεν είναι έδαφος: είναι όριο. Ο Βόρειος Πόλος δεν φιλοξενεί, δεν συγχωρεί, δεν αφήνει περιθώριο για λάθη. Το λευκό βασιλεύει σαν απόλυτη οντότητα, σιωπηλό και χωρίς μνήμη. Η θερμοκρασία δεν είναι μετεωρολογικό δεδομένο: είναι θηρευτής. Η νύχτα κρατάει μήνες, συνθλίβει τις σκέψεις, παραμορφώνει τα περιγράμματα των ανθρώπων, καταπίνει τη θέλησή τους.

Οι κοινότητες είναι λίγες, μικρές και κλειστές. Ινουίτ, Γιούπικ, αρκτικοί λαοί ζουν εκεί όπου κανείς δεν θα διάλεγε να μείνει. Εδώ κάθε άνθρωπος είναι απαραίτητος για την επιβίωση της ομάδας. Αν δεν είσαι χρήσιμος, γίνεσαι βάρος. Κι όσοι γίνονται βάρος χάνονται μέσα στη σιωπή, μέσα στο χιόνι, μέσα στη λογική ενός περιβάλλοντος που δεν κάνει παραχωρήσεις.

Οι επιστημονικές βάσεις προσθέτουν ένα άλλο είδος παγωνιάς: εκείνη των ιεραρχιών. Εδώ η γυναίκα είναι σπάνια παρουσία, μια ανωμαλία που πρέπει να προσαρμοστεί ή να υποκύψει.

Σε αυτόν τον τόπο η έννοια της «εξαφάνισης» δεν υπάρχει. Υπάρχει μόνο το λευκό που σβήνει τα πάντα.

Οι γυναίκες Ινουίτ και Γιούπικ

Το κορίτσι της Αρκτικής δεν το κανακεύουν: το προετοιμάζουν. Μαθαίνει νωρίς να αντέχει το κρύο, το σκοτάδι και την πείνα. Πρέπει να γίνει χρήσιμο στη φυλή, γιατί εδώ η ταυτότητα δεν είναι προσωπική. Είναι λειτουργική. Η γυναίκα σηκώνει το βάρος της οικογένειας και της κοινότητας: φαγητό, φωτιά, παιδιά, δέρματα, φροντίδα. Κανείς δεν μιλάει για δικαιώματα. Κανείς δεν μιλάει για ευθραυστότητα. Η κατάθλιψη υπάρχει, αλλά δεν έχει όνομα. Η βία υπάρχει, αλλά δεν έχει μάρτυρες.

Η γυναίκα των επιστημονικών βάσεων

Μορφωμένη, ικανή, συνηθισμένη στην πειθαρχία. Φτάνει ως ερευνήτρια, τεχνικός, γιατρός. Γρήγορα ανακαλύπτει ότι ο Βόρειος Πόλος δεν αναγνωρίζει πτυχία. Εδώ μετράει μόνο η ψυχική αντοχή. Οι αντρικές ιεραρχίες την εξουσιάζουν, και κάθε σημάδι αδυναμίας ερμηνεύεται ως αδυναμία. Είναι ένα περιβάλλον όπου η δύναμη δεν φτάνει: χρειάζεται ακραίος αυτοέλεγχος.

Η δυτική γυναίκα «απ' έξω»

Μεγαλωμένη στην ελευθερία, φτάνει πιστεύοντας ότι μπορεί να νικήσει το κρύο. Όμως ο τόπος τη σπάει: μοναξιά, μικροσκοπικοί χώροι, ατέλειωτες σιωπές. Οι βάσεις δεν είναι κοινότητες, είναι μηχανισμοί. Και μια γυναίκα, μέσα σε έναν μηχανισμό

σχεδιασμένο από άντρες, πρέπει να παλέψει για να μην εξαφανιστεί.

Το ταξίδι στην άκρη του κόσμου

Ο γείτονάς μου, ο Antonio, που τον έλεγαν Nino, μιλούσε χρόνια για το Βόρειο Ακρωτήριο, τον ήλιο του μεσονυχτίου, τους μήνες χωρίς σκοτάδι. Ήταν ένα όνειρο που το κρατούσε στην τσέπη, σαν κάτι αδύνατο. Ένα πρωί του Μαΐου χτύπησα το κουδούνι του και του είπα μόνο αυτό: «Φτιάξε τη βαλίτσα σου. Γυρίζω σε μία ώρα. Θα επιστρέψουμε σε 30 μέρες». Με κοίταξε έκπληκτος, ευτυχισμένος. Η γυναίκα του, ανήσυχη, ρώτησε ποια ήταν τα σχέδιά μας. «Κυνηγάμε ένα όνειρο», απάντησα.

Μπήκαμε στο αυτοκίνητο. Οι γυναίκες μας μάς κοίταζαν σαν να ήμασταν τρελοί. Όμως αυτό το ταξίδι ήταν αληθινό. Ο Nino ήταν ήδη γεμάτος ερωτήσεις. «Πού πάμε; Πόσα λεφτά να πάρω;» «Χαλάρωσε», του είπα. «Σε 54 ώρες θα είμαστε εκεί. Μόνο 5.000 χιλιόμετρα. Είμαστε με το καινούργιο Range Rover. Απόλαυσε τη διαδρομή».

Κάθε 300 χιλιόμετρα έπρεπε να σταματάω: εκείνος, δώδεκα χρόνια μεγαλύτερός μου, είχε τον δικό του ρυθμό. Εγώ είχα νερό και υγρά· εκείνος είχε καφέ και σωματικές ανάγκες. Κι όσο προχωρούσαμε, τόσο περισσότερο μιλούσε για τη ζωή του. Πράγματα που δεν θα τα είχα μάθει ποτέ αν δεν ήταν εκείνος ο ατέλειωτος δρόμος.

Δύο άντρες μόνοι σε ένα αυτοκίνητο να μιλάνε συνέχεια για γυναίκες. Εκείνος είχε γνωρίσει μόνο τη γυναίκα του. Γέλασα. Τον καθησύχασα: «Κι εμείς το ίδιο είμαστε».

Με ρώτησε πώς κατάφερνα να μένω στα λογικά μου οδηγώντας 60 ώρες. Του μίλησα για τη Ρωσία, όταν στα 22 μου οδήγησα 51 ώρες για να συναντήσω μια γυναίκα που δεν είχα γνωρίσει ποτέ.

«Οι αποστάσεις δεν είναι όρια», του είπα, «είναι δικαιολογίες. Εγώ δεν είχα ποτέ καμία».

Η άφιξη στο λευκό

Μπήκαμε στη Νορβηγία. Ένας ξενώνας στον δρόμο. Εκεί θα αφήναμε το αυτοκίνητο και θα συνεχίζαμε με έλκηθρο.

Η οδηγός ήταν τυλιγμένη, αδιαπέραστη. Όταν έβγαλε τα γυαλιά της, ανακάλυψα ότι ήταν γυναίκα. Μια Νορβηγίδα, σιωπηλή, ευθεία, παγερή. Ο Νίνο στη μέση του έλκηθρου, εκείνη μπροστά, κι εγώ με τα 190 εκατοστά μου πίσω, να κλείνω την πομπή.

Ήταν ακόμα μέρα. Το ρολόι μου έδειχνε την ώρα, αλλά δεν μου έλεγε αν ήταν νύχτα ή πρωί. Ήταν ο ήλιος του μεσονυχτίου. Είχαμε φτάσει στο Βόρειο Ακρωτήριο.

Ο Νίνο έκλαψε. Με αγκάλιασε. Του είπα γελώντας: «Πρόσεχε... θα νομίσει ο κόσμος ότι είμαστε γκέι». Γελάσαμε, αλλά ήμασταν στην άκρη του κόσμου.

Ύστερα ήρθε η παγωνιά: -52 °C.

Η είσοδος στην αληθινή Αρκτική

Μας πήγαν σε ένα μεταλλικό κοντέινερ για να αλλάξουμε ρούχα. Βαριές, ενισχυμένες στολές, που έκλειναν με πολύπλοκα φερμουάρ.

Πλήρωσα την οδηγό. Τον Νίνο τον άφησαν σε ένα ιγκλού με κάποιους άντρες· εμένα σε ένα άλλο με μια οικογένεια: έναν ηλικιωμένο, ανάμεσα στα 70 και τα 80, και τρεις γυναίκες ανάμεσα στα 30 και τα 50.

Ήταν ένας κλειστός κόσμος. Απλός. Βάναυσος.

Ο άντρας κρατιόταν παράμερα. Οι γυναίκες κρατούσαν τον ρυθμό. Και η τουαλέτα ήταν ένας λόφος πέντε μέτρα από το ιγκλού: τα κακά πάγωναν πριν αγγίξουν το έδαφος. Το πρώτο μου τσίσα έγινε ένα κίτρινο αρκτικό αστέρι. Ήταν ο Βορράς που με χαιρετούσε.

Η μεσήλικη γυναίκα, η Magi, μιλούσε λίγα αγγλικά. Τα υπόλοιπα ήταν χειρονομίες, μάτια, χέρια. Η γλώσσα του κρύου.

Όταν δεν ήξερα πώς να χρησιμοποιήσω τη στολή, εκείνη, χωρίς να το σκεφτεί, μου άγγιξε τον καβάλο για να μου δείξει ένα κρυφό φερμουάρ. Δεν υπήρχε πονηριά, ούτε αμηχανία: μόνο λειτουργία. Επιβίωση.

Οι τρεις μέρες στο ιγκλού

Έφεραν φαγητό. Καπνιστό ψάρι, ωμό ψάρι, συκώτι μπακαλιάρου, κοιλιά φάλαινας. Και μπαλάκια από καρχαρία. Δεν υπήρχε επιλογή. Δεν υπήρχε εναλλακτική. Ήταν ό,τι δίνει η φύση.

Ύστερα ήπια: ένα κόκκινο υγρό. Νόμιζα ότι ήταν κρασί. Ήταν φιλτραρισμένο, βρασμένο, γλυκασμένο αίμα φάλαινας. Το ήπια. Μου έδωσε μια δύναμη που δεν είχα νιώσει ποτέ πριν. Μια αρχέγονη ενέργεια. Νόμιζα ότι ήταν κοκαΐνη. Όχι. Ήταν ο Βορράς που έμπαινε στο σώμα.

Οι γυναίκες με παρατηρούσαν. Ο γέρος βγήκε για κυνήγι. Εγώ ξεκουραζόμουν και έπινα αίμα. Τρεις μέρες χωρίς τηλέφωνο, ίντερνετ, υπολογιστή, χωρίς τον Νίνο. Μόνο εγώ κι εκείνες.

Δεν υπήρχε νύχτα. Μόνο φως, φωτιά, πάγος και ανάσα.

Οι τρεις γυναίκες ξάπλωσαν να κοιμηθούν. Εγώ έφαχνα μια θέση. Η πιο νέα σήκωσε το χέρι της και μου έγενεψε να πλησιάσω. Ξέσπασαν σε γέλια. Δεν καταλάβαινα. Είπαν ότι ήμουν τα «Χριστούγεννά» τους.

Ένας τρόπος να πουν ότι με είχαν δεχτεί.

Προσπάθησα να τους δώσω κάποια χρήματα για να πω ευχαριστώ. Αρνήθηκαν. Ήθελαν μόνο μια αγκαλιά. Και λίγες λέξεις στα καλαβρέζικα για να νιώσουν πιο κοντά.

Εκεί κατάλαβα την αξία των αληθινών δώρων: εκείνων που δεν αγοράζονται ούτε πουλιούνται.

Ο αποχαιρετισμός της οδηγού

Μετά από τρεις μέρες ήρθε η οδηγός. Μίλησε με τις τρεις γυναίκες για μία ώρα. Εγώ ήμουν έξω. Δεν καταλάβαινα τι έλεγαν. Δεν ήταν δική μου υπόθεση. Ήταν η γλώσσα τους, ο κόσμος τους, ο νόμος τους.

Στο κοντέινερ, την ώρα που γδυνόμουν, μπήκε η οδηγός. Περίεργη. Ευθεία. Βόρεια. Με αγκάλιασε σφιχτά. Με φίλησε. Το δέρμα της ήταν άσπρο σαν το γάλα. Τα μάτια της γαλάζια σαν τον αυγουσιτιάτικο ουρανό.

Μου ζήτησε να την πάρω μαζί μου. Θα έκανε οτιδήποτε για να βγει από εκείνον τον κόσμο.

Χαμογέλασα με σεβασμό. Δεν μπορούσα. Δεν έπρεπε.

Της άφησα μόνο μια υπόσχεση: «Αν χρειαστείς κάτι, γράψε μου ένα γράμμα. Θα σε βοηθήσω». Αρνήθηκε ακόμα και τα χρήματα. Ήταν μια όμορφη γυναίκα, αλλά μόνη. Μια μοναξιά που δεν φαίνεται από μακριά. Μια μοναξιά που το κρύο δεν συγχωρεί.

Η επιστροφή στο σπίτι

Πήγαμε να πάρουμε τον Νίνο. Ήταν ενθουσιασμένος. Δεν ήθελε να γυρίσει. Όμως εγώ είχα ραντεβού με τη γυναίκα του.

Διηγήθηκε σε όλους τις τρεις μέρες του. Εγώ σώπασα. Ποτέ δεν μοιράστηκα τίποτα με τον άνθρωπο. Μόνο με το χαρτί.

Κι έτσι, ενώ ο Νίνο γύριζε στον κόσμο του, εγώ ήμουν ήδη στον δρόμο για έναν άλλον. Άλλος προορισμός. Άλλη συνάντηση.

Καλώς ήρθες.

Επίλογος

Ο Βορράς δεν σε παίρνει: σε αλλάζει. Και ποτέ

δεν σε επιστρέφει ολόκληρο. Οι άντρες έρχονται στον Βόρειο Πόλο αναζητώντας φως, σιωπή, φωτογραφίες, όνειρα. Οι γυναίκες μένουν για να επιβιώσουν.

Οι άντρες διηγούνται ό,τι είδαν. Οι γυναίκες σωπαίνουν για ό,τι έζησαν.

Οι άντρες γυρίζουν. Οι γυναίκες μένουν. Μένουν στο κρύο, σε σπίτια από χιόνι, σε σιωπές που κανείς δεν ακούει. Μένουν για να στηρίζουν κοινότητες που δεν τις τιμούν. Μένουν για να προστατεύουν παιδιά, ηλικιωμένους, ξένους. Μένουν αόρατες.

Πήρα από εκεί μόνο μία ανάμνηση: μια όμορφη, απίστευτα όμορφη γυναίκα, αλλά μόνη. Όχι με τη ρομαντική έννοια. Με την ανθρώπινη. Με την τραγική.

Στοχασμός

Ο Βορράς δεν σκοτώνει το σώμα. Σκοτώνει την παρουσία. Κι αυτό που μένει είναι λευκό: ένας τόπος όπου οι γυναίκες ζουν και εξαφανίζονται ταυτόχρονα.

Γι' αυτό γράφω. Γιατί οι ακραίοι τόποι δεν διηγούνται μόνοι τους την ιστορία τους. Κι όσοι τους διασχίζουν δεν έχουν την πολυτέλεια να σωπαίνουν.

Όχι εγώ. Όχι εγώ. Η γη μου με γέννησε, κι ο υπόλοιπος κόσμος με υποδέχεται όχι σαν φιλοξενούμενο, αλλά σαν μέλος της οικογένειας.

Από την απόλυτη λευκότητα του Βορρά κατέβηκα στην απόλυτη σύγχυση των Ηνωμένων Πολιτειών.

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Η αδύνατη αποστολή

Δεκαοκτώ χρόνια σε μια αμερικανική εταιρεία σου δίνουν κάτι που καμία άλλη εταιρεία στον κόσμο δεν μπορεί: μια κουλτούρα δουλειάς, διαδικασίες, μια σαφή αποστολή κι ένα σύστημα αξιών που δεν είναι θεωρία — είναι καθημερινή πρακτική. Δεν σου τις εξηγούν· σου τις χτίζουν. Και το κάνουν χωρίς να σου ζητήσουν την άδεια.

Ήμουν στο γραφείο της Νέας Υόρκης όταν μου πρότειναν μια δουλειά που δεν είχα φανταστεί ποτέ. Όχι προαγωγή. Όχι μετάθεση. Ένα πείραμα.

Ένα εμπιστευτικό πρόγραμμα, φτιαγμένο για να επικυρώσει ένα μοντέλο ανθρώπινων σχέσεων μέσα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Δεν είχαν διαλέξει διευθυντές, ψυχολόγους ή εκπαιδευτές. Είχαν διαλέξει ανθρώπους με ένα ορισμένο είδος εμπειρίας από τον πραγματικό κόσμο. Και βγήκε το όνομά μου — παρότι ήμουν δεκαοκτώ χρόνια στις πωλήσεις. Δεν κοίταζαν τον ρόλο: κοίταζαν το μυαλό.

Η δοκιμασία ήταν απλή στην εξήγηση και εξαιρετικά δύσκολη στην ολοκλήρωση:

να επισκεφθώ τις 50 αμερικανικές πολιτείες σε έναν χρόνο, διαλέγοντας μόνος μου τις πόλεις και μένοντας τουλάχιστον μία

εβδομάδα στην καθεμία.

Οι δύο τελευταίες εβδομάδες θα ήταν υποχρεωτικές διακοπές. Θα κάλυπταν όλα τα έξοδα. Εγώ έπρεπε μόνο να ζω, να παρατηρώ, να καταλαβαίνω και να παραδίδω μια αναφορά κάθε Δευτέρα. Μια ανθρώπινη, ξερή, ακριβή αναφορά.

Υπέγραψα το συμβόλαιο. Ενημέρωσα το σπίτι. Δεν ρώτησαν τίποτα. Ήθελαν μόνο να ξέρουν αν είχαν φτάσει οι μηνιαίες προμήθειες. Εγώ ήμουν έτοιμος να αντιμετωπίσω έναν χρόνο στην Αμερική. Εκείνοι, όπως πάντα, αντιμετώπιζαν τον επόμενο μήνα.

Για σιγουριά, ο μισθός μου κατατίθετο απευθείας στον τραπεζικό μου λογαριασμό στην Ιταλία. Ήταν ένας ευγενικός τρόπος να μου πουν: «Μην κάνεις βλακείες. Ζήσε με ό,τι έχεις. Να δούμε ποιος είσαι στ' αλήθεια».

Μόνο δεκαπέντε χρόνια αργότερα απέκτησα πρόσβαση στις αρχικές μου αναφορές, στις αναλύσεις και στο υλικό που είχαν συγκεντρώσει για μένα. Από εκεί γεννήθηκε αυτό το βιβλίο. Πήρα έγκριση να το εκδώσω, με έναν όρο: να μην κατονομάσω ποτέ την εταιρεία που το παρήγγειλε.

Δεν έχει σημασία. Αυτή η ιστορία δεν αφορά λογότυπα. Αφορά έναν άντρα σε μια χώρα που είναι αδύνατο να την καταλάβεις αν δεν τη ζήσεις από πρώτο χέρι.

Να ξεκινήσω από το πιο μακρινό σημείο;

Η λογική επιλογή ήταν να ξεκινήσω από τις άκρες, όχι από το κέντρο. Για δύο απλούς λόγους:

1. Ήμουν φρέσκος από το πείραμα: μεγάλη διαύγεια, μέγιστη προσοχή.

2. Ξεκινώντας από το άκρο θα μπορούσα να διορθώσω την πορεία και να τελειώσω το ταξίδι καθαρά.

Δεν χρειαζόταν να ξεκινήσω από τη Βοστώνη ή το Σικάγο. Έπρεπε να ξεκινήσω από ένα σύνορο. Από έναν τόπο που ήταν Αμερική μόνο στα χαρτιά.

Διάλεξα το Τζούντο, την πρωτεύουσα της Αλάσκας. Απομονωμένο. Προσβάσιμο μόνο με πλοίο ή αεροπλάνο. Μια πόλη που δεν ανήκει σε κανέναν. Το τέλειο μέρος για να ξεκινήσω.

Βελτιστοποίηση των πόρων

Πριν φύγω, έκανα αυτό που ένας Αμερικανός σέβεται πάνω απ' όλα: οργανώθηκα σαν επαγγελματίας, όχι σαν τουρίστας.

Τηλεφώνησα σε τρεις από τις πιο γνωστές αεροπορικές εταιρείες, εκείνες με τα μεγαλύτερα εσωτερικά δίκτυα. Σε λιγότερο από μία ώρα αγόρασα ένα μπλοκ με πενήντα πτήσεις εσωτερικού με έκπτωση 60%.

Χωρίς χρονικά όρια. Χωρίς όρια ημερών. Χωρίς περιορισμούς. Μόνο ένας όρος: να τις χρησιμοποιήσω μέσα σε έναν χρόνο.

Το ίδιο έκανα με αλυσίδες ξενοδοχείων, ταξί Uber και εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων, και ύστερα ετοίμασα ένα κανονικό πρόγραμμα με τους σταθμούς, τους τρόπους, αλλά όχι τους χρόνους.

Ήμουν έτοιμος.

Ήταν η πρώτη μου πραγματική επιτυχία. Το πρώτο σημάδι ότι ήξερα να κινούμαι. Η Αμερική ανταμείβει όποιον δρα, όχι όποιον περιμένει.

Όταν η εταιρεία είδε τη συναλλαγή, έκανε αυτό που κάνει πάντα η αμερικανική κουλτούρα: έλεγξε την αξιοπιστία.

Μπορούσα να διαχειριστώ έναν χρόνο συνεχούς μετακίνησης;
Μπορούσα να αντιμετωπίσω απρόοπτα, αποστάσεις και έκτακτες ανάγκες; Ήμουν αυτόνομος;

Γι' αυτό, πριν φύγω, τακτοποίησα άλλη μια κρίσιμη λεπτομέρεια:

φρόντισα να έχω στην πιστωτική μου κάρτα μηνιαίο όριο τουλάχιστον 100.000 δολαρίων.

Δεν ήταν για να ξοδευτούν. Ήταν για να δείξω ότι μπορούσα να τα διαχειριστώ. Οι Αμερικανοί σκέφτονται έτσι: αν δεν έχεις αυτονομία, δεν έχεις ελευθερία. Κι αν δεν έχεις ελευθερία, δεν μπορείς να αξιολογηθείς.

Από εκείνη τη στιγμή το πρόγραμμα δεν ήταν πια ανάθεση. Ήταν αποστολή.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΑΞΙΔΕΥΟΥΜΕ ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ

Η Αλάσκα ανήκει στις Ηνωμένες Πολιτείες μόνο γεωγραφικά. Είναι ένας άλλος κόσμος.

Είναι ο τόπος όπου οι γυναίκες εξαφανίζονται χωρίς ίχνος. Όπου μια καταγγελία δεν φτάνει ποτέ στον προορισμό της. Όπου οι πόλεις είναι απλώς πολιτισμένα νησιά στη μέση μιας άγριας ηπείρου.

Το Τζούντο ήταν η πρώτη μου δοκιμασία: μια πρωτεύουσα χωρίς δρόμους που να τη συνδέουν με την υπόλοιπη χώρα. Ένα κομμάτι Αμερικής που δεν μοιάζει με Αμερική.

Εδώ άρχισα να καταλαβαίνω κάτι: το ταξίδι δεν θα ήταν γεωγραφικό. Θα ήταν ανθρώπινο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 (Τόμος I)

Αλαμπάμα – Αλάσκα – Αριζόνα – Αρκάνσας – Καλιφόρνια – Κολοράντο – Κονέκτικατ – Ντέλαγουερ – Φλόριντα – Τζόρτζια

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 (Τόμος II)

Χαβάη – Αϊντάχο – Ιλινόις – Ιντιάνα – Αϊόβα – Κάνσας – Κεντάκι – Λουιζιάνα – Μέιν – Μέριλαντ

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 (Τόμος III)

Μασαχουσέτη – Μίσιγκαν – Μινεσότα – Μισισίπι – Μιζούρι – Μοντάνα – Νεμπράσκα – Νεβάδα – Νιου Χάμσαϊρ – Νιου Τζέρσεϊ – Νέο Μεξικό

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 (Τόμος IV)

Νέα Υόρκη – Ουάσινγκτον

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 (Τόμος V)

Βόρεια Καρολίνα – Βόρεια Ντακότα – Οχάιο – Οκλαχόμα – Όρεγκον – Πενσυλβάνια – Ρόουντ Άιλαντ – Νότια Καρολίνα

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 (Τόμος VI)

Νότια Ντακότα – Τενεσί – Τέξας – Γιούτα – Βερμόντ – Βιρτζίνια – Δυτική Βιρτζίνια – Ουισκόνσιν – Ουαϊόμινγκ ΑΛΑΜΠΑΜΑ Η Αλαμπάμα δεν είναι απλώς ο Νότος των Ηνωμένων Πολιτειών. Είναι ένα κομμάτι ιστορίας που δεν κρυώνει ποτέ. Εδώ η δουλειά δεν είναι κεφάλαιο: είναι σκιά. Ο φυλετικός διαχωρισμός δεν είναι ανάμνηση: είναι ουλή. Η πίστη δεν είναι παρηγοριά: είναι έλεγχος. Σε αυτή την πολιτεία όλα βαραίνουν. Βαραίνει η ζέση. Βαραίνει η οικογένεια. Η παράδοση βαραίνει πιο πολύ απ' όλα. Η θρησκεία σφίγγει σαν ζώνη γύρω από τον λαιμό. Οι κοινότητες παρατηρούν, κρίνουν, θυμούνται. Τίποτα δεν ξεχνιέται

πραγματικά. Τίποτα δεν συγχωρείται πραγματικά. Και μέσα σε όλα αυτά υπάρχουν οι γυναίκες. Γυναίκες που διευθύνουν ολόκληρα σπίτια χωρίς να τις κατονομάζει κανείς. Γυναίκες που δουλεύουν τρεις βάρδιες και ξυπνούν χαράματα για να ετοιμάσουν τα παιδιά τους. Γυναίκες που προσεύχονται στην εκκλησία την Κυριακή και τρέμουν σιωπηλά τη Δευτέρα. Γυναίκες με άντρες εξουθενωμένους από τη δουλειά ή με άντρες που δεν κάνουν τίποτα. Γυναίκες που γίνονται μητέρες, κόρες, γιαγιάδες και στυλοβάτες της ζωής, όλα την ίδια μέρα.

Η ζωή των γυναικών της Αλαμπάμα είναι ένα διαρκές εκκρεμές:

- υπάρχουν εκείνες που φεύγουν νωρίς από το σπίτι για να παντρευτούν, να το σκάσουν, να μεγαλώσουν πολύ γρήγορα
- υπάρχουν εκείνες που γυρίζουν πίσω εξαιτίας ενός διαζυγίου, μιας χαμένης δουλειάς, μιας βίας που την έκαναν να σωπάσει

Είναι γυναίκες σφυρηλατημένες. Όχι εύθραυστες. Όχι επαναστάτριες. Όχι θύματα.

Σφυρηλατημένες.

Η αντίστασή τους είναι σιωπηλή, αλλά απόλυτη. Είναι η δύναμη εκείνων που δεν μπορούν να καταρρεύσουν, γιατί κανείς δεν θα τις σήκωνε.

Η σερβιτόρα του ντάνιερ

Μύριζε καφέ και τηγανητό. Και αμέσως θυμήθηκα έναν κανόνα που ισχύει παντού: όσο πιο φτωχό φαίνεται ένα μέρος, τόσο καλύτερο το φαγητό. Αυτές τις αλήθειες τις έμαθα στον δρόμο. Και ποτέ δεν με γέλασαν.

Τη λέγανε Carol.

Ξανθιά — φυσική, ίσως και όχι —, χέρια ταλαιπωρημένα, γρήγορο χαμόγελο, θαμπά μάτια. Σέρβιρε όλους με την ίδια κουρασμένη χάρη. Και κανείς δεν την κοίταζε στ' αλήθεια.

Εγώ ναι. Όταν βλέπω έναν άγγελο που δουλεύει, δεν μπορώ να μην τον χαιρετήσω και να μην του χαρίσω ένα χαμόγελο. Είναι το λιγότερο που μπορώ να κάνω. Με οδήγησε στο τραπέζι. «Τι θα φάτε;» ρώτησε. Αν ήμασταν στην Ιταλία, θα της έλεγα την αλήθεια μου. Το δοκίμασα παρ' όλα αυτά:

«Θέλω εσένα».

Με κοίταξε ανέκφραστη. Ή έκανε πως δεν καταλαβαίνει — σαν κάποιους ντόπιους που, όταν τα καταλαβαίνουν όλα, λένε ότι δεν κατάλαβαν τίποτα. Δεν είχε νόημα να το επαναλάβω. Τότε παρήγγειλα:

Χοτ ντογκ. Μπίρα. Και έναν σκέτο αμερικάνικο καφέ, με γλυκό.

Της είχα κινήσει την περιέργεια. Το έβλεπα από τις κινήσεις της. Γύρισε μετά από λίγα λεπτά: «Η βάρδια μου τελειώνει σε δέκα λεπτά... μπορώ να καθίσω;»

Δέχτηκα.

Κάθισε με την πλάτη καμπουριασμένη, σαν κάποια που δεν ξεκουράζεται ποτέ. Με κοίταξε στα μάτια και είπε, χωρίς δράμα:

«Είμαι αναγκασμένη να κάνω αυτή τη δουλειά. Ο άντρας μου σκοτώθηκε στο Ιράκ. Δεν έχω παιδιά, ούτε συγγενείς. Κι ο δρόμος... δεν είναι δουλειά για μένα».

Δεν απάντησα. Μερικές φορές η λέξη είναι προσβολή. Της έπιασα το χέρι. Ένα σταθερό σφιξίμο. Μια ξερή, καθαρή κίνηση.

Και στην παλάμη της άφησα εκατό δολάρια.

Σηκώθηκα. Βγήκα. Χωρίς να κοιτάξω πίσω. Όμως μέσα από το τζάμι την είδα. Είχε πεταχτεί όρθια, σαν ξαφνιασμένη, σαν πληγωμένη, σαν ευγνώμων. Τραύλιζε κάτι που δεν ακουγόταν έξω.

Κι εκεί κατάλαβα την αλήθεια για τη ζωή της Carol:

Δεν κάθεται ποτέ.

Η τραγουδίστρια γκόσπελ

Ήταν μια Κυριακή σαν όλες τις άλλες. Ένωσα την ανάγκη να αγγίξω τον πνευματικό μου εαυτό, και στην Αλαμπάμα αυτό σημαίνει να πας στην εκκλησία. Εκεί η πίστη δεν είναι θρησκεία: είναι σκηνή.

Ο πάστορας τελείωνε το κήρυγμά του όταν πέρασα την κεντρική πόρτα, ορθάνοιχτη από τη ζέστη. Δεν διάλεξα μια πλαϊνή είσοδο. Ήθελα να γίνει αντιληπτός ο ερχομός μου σε εκείνη τη μικρή κοινότητα.

Με είδε και είπε δυνατά: «Καλώς ήρθες, ξέने». Απάντησα: «Καλώς σε βρήκα».

Κάθισα. Το όργανο άρχισε να δονείται: ένας οξύς, οικείος ήχος, εκείνο το «αμερικανικό φάντασμα» που μου θυμίζει την Aretha Franklin ακόμα κι όταν κανείς δεν είναι διάσημος. Κι ύστερα μπήκε εκείνη.

Η φωνή της δεν τραγουδούσε: λυτρωνόταν.

Ήταν Αφροαμερικανή, όχι από εκείνες που περνούν απαρατήρητες, αλλά από εκείνες που η μοίρα σου βάζει μπροστά σου μόνο μία φορά για να σου θυμίσει τι μπορεί να κάνει ένας άνθρωπος όταν η ζωή τον συνθλίβει. Η φωνή της ήταν τεράστια.

Η ζωή της ήταν μικρή. Τραγουδούσε τις Κυριακές για να ανασάνει. Σώπαινε όλη την εβδομάδα για να επιβιώσει.

Όταν τελείωσε, ο κόσμος σηκώθηκε να φύγει, σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Πλησίασα. Ξαφνιάστηκε: κανείς εκεί δεν ευχαριστούσε την τραγουδίστρια του γκόσπελ. Είναι σαν να ευχαριστείς τον αέρα: όλοι τον θεωρούν δεδομένο.

Της έσφιξα το χέρι. Έκανα μια μικρή υπόκλιση, από εκείνες που κρατάμε για τις αρχόντισσες. Γιατί τα είχε όλα, ή σχεδόν όλα. Το μόνο που της έλειπε ήμουν εγώ. Και για ένα λεπτό, ήμουν εκεί.

«Ποιος είστε;» ρώτησε. Απάντησα: «Είμαι ένας από τους αγγέλους που κατέβηκαν από το ταβάνι μόνο για σένα. Και χάρη σε σένα μένω άνθρωπος σήμερα. Δεν γυρίζω ποτέ πίσω».

Χαμογέλασε. Καλό σημάδι. Δεν πουλούσα τίποτα. Δεν έψαχνα τίποτα. Απορροφούσα. Όπως πάντα.

Η περιέργειά της ήταν έτοιμη να εκραγεί σε ερώτηση, αλλά εγώ κατευθυνόμουν ήδη προς την έξοδο. Κι ύστερα έγινε.

Η φωνή της με φώναξε: «Κύριε! Κύριε! Ξένε!» Μια δυνατή κραυγή, γεμάτη αέρα και κάτι που δεν ήταν πόνος.

Δεν γύρισα. Ξέρω να ξεχωρίζω μια κραυγή για βοήθεια από μια κραυγή «γιατί». Εκείνη ήταν ένα «γιατί». Και δεν χρειαζόταν απάντηση. Η προσφορά μου έμεινε στα πόδια της. Ήταν το σημάδι μου. Τα υπόλοιπα θα τα έγραφε εκείνη, για τη ζωή της, που κανείς δεν χειροκρότησε ποτέ.

Η φοιτήτρια

Ζούσε ανάμεσα σε βιβλία και σε ύπουλες διακρίσεις. Καθόμουν έξω από την πανεπιστημιούπολη και περίμενα μια πρώην συνάδελφο που είχε γίνει καθηγήτρια εκεί. Η πανεπιστημιούπολη

ήταν γεμάτη παιδιά που έτρεχαν, γελούσαν, έκαναν πως δεν τα παρατηρεί κανείς. Όχι εκείνη. Εκείνη παρατηρούσε.

Όταν έφτασε η πρώην συνάδελφός μου, με αγκάλιασε σφιχτά. Η φοιτήτρια είδε τη σκηνή. Δεν γύρισε το βλέμμα αλλού. Κι ενώ ανταπέδιδε την αγκαλιά, την κοίταζε. Μόνο εκείνη.

Η καθηγήτρια έπρεπε να τρέξει σε άλλες υποχρεώσεις. Με άφησε στη μέση της αυλής με ένα βιαστικό αντίο και ύφος νοσταλγικό. Πήγα και κάθισα στο χείλος του σιντριβανιού, δίπλα στη φοιτήτρια. Χαμογέλασε. Ένα από εκείνα τα χαμόγελα που δεν είναι ούτε πρόσκληση ούτε άμυνα: είναι η αλήθεια.

«Ποια είναι τα όνειρά σου;» τη ρώτησα. «Είσαι νέα, έξυπνη... και διαολεμένα όμορφη».

Δεν κοκκίνισε. Δεν καμάρωσε. Απάντησε κοφτά, σαν κάποια που έχει μάθει να ζει με την πραγματικότητα:

«Ονειρεύομαι να ξεφύγω από τον Νότο.

Όμως ο Νότος με ακολουθεί παντού».

Έγνεψα. «Ξέρεις από πού είμαι;» Κούνησε το κεφάλι αρνητικά. «Από τη Νότια Ιταλία». Σταμάτησε για ένα δευτερόλεπτο. Ύστερα γέλασε. Ένα σύντομο γέλιο, από εκείνα που ανοίγουν ένα παράθυρο μέσα στο βάρος.

Μιλήσαμε λίγο. Αλλά έφτανε.

«Γεννηθήκαμε για να παλεύουμε με την ταυτότητα, το παρελθόν και τις προσδοκίες», της είπα. «Ζητάμε πάντα από τους άλλους να αλλάξουν, όμως η αληθινή αλλαγή αρχίζει από μέσα μας».

Ήταν νέα. Όμως το βάρος που κουβαλούσε δεν ήταν. Και το κουβαλούσε με αξιοπρέπεια.

Πριν φύγω, ήθελα να της αφήσω κάτι που να μην είναι ούτε λόγος ούτε υπόσχεση. Μόνο η αλήθεια.

«Να θυμάσαι, καλή μου:

ο Νότος είναι για τον Βορρά ό,τι η γυναίκα για τον άντρα».

Με κοίταξε. Κατάλαβε. Δεν χρειαζόταν τίποτε άλλο.

Σηκώθηκα. «Γεια σου. Και καλή τύχη».

Δεν απάντησε. Μόνο χαμογέλασε. Κι εκείνο το χαμόγελο είχε περισσότερο μέλλον από ολόκληρη την πανεπιστημιούπολη.

Η γυναίκα της σύγχρονης φυτείας

Είχα ραντεβού με τον πρόεδρο του Εμπορικού Επιμελητηρίου της πολιτείας. Είχα υπηρετήσει παλιότερα ως σύμβουλος στην Ιταλία, και ορισμένες θεσμικές δυναμικές, μόλις τις ξαναζήσεις, σου έρχονται αμέσως στο μυαλό. Ήταν ψηλός, λεπτός και κομψός. Χρυσό ρολόι. Ένα διακριτικό άρωμα παλιού πλούτου. Από εκείνον που δεν τον επιδεικνύεις: τον φοράς. Γιατί οι πλούσιοι εδώ δεν μυρίζουν χρήμα. Μυρίζουν τα πάντα.

Ήταν περήφανος για την πολιτεία του. Υπερβολικά περήφανος. Πεπεισμένος ότι η οικονομία της Αλαμπάμα στήριζε ολόκληρο το έθνος, αποφάσισε να μου το αποδείξει πηγαίνοντάς με σε μια φυτεία βαμβακιού. Πρώτα η γη. Ύστερα η επεξεργασία. Ύστερα η σύγχρονη αγροτική βιομηχανία, εκείνη που έβγαλε τις αλυσίδες αλλά κράτησε τους ίδιους ρυθμούς.

Κι εκεί την είδα.

Ο ήλιος τής έκαιγε την πλάτη. Οι κινήσεις της ήταν τρομερά αργές, ακριβείς, χωρίς ένα παράπονο. Ήταν μια γυναίκα στην ακμή της ωριμότητας, με πρόσωπο που έμοιαζε σμιλεμένο από την

κούραση. Η οικογένεια στους ώμους της. Το δέρμα της χαραγμένο. Τα μάτια της σκληρά. Ο ρυθμός κάποιας που δεν επιτρέπει ποτέ στον εαυτό της ένα λάθος, ποτέ.

Ρώτησα τον πρόεδρο αν μπορούσα να μιλήσω με τους εργάτες. 'Ηθελα να «καταλάβω καλύτερα», είπα. Μια πρόφαση. 'Ηθελα μόνο να μιλήσω μαζί της.

Πλησίασα. Γονάτισε και μου φίλησε το χέρι. Μια αρχαία χειρονομία, εκτός τόπου, εκτός χρόνου. Τη σταμάτησα αμέσως.

«Σήκω», της είπα. «Δεν είμαι επίσκοπος. Ούτε πάπας. Είμαι απλώς ένας άνθρωπος σαν εσένα».

Δεν απάντησε. Μόλις που με κοίταξε, όπως κάνουν όσοι δεν έχουν την πολυτέλεια να κοιτάζουν πραγματικά. 'Εμεινα σιωπηλός για λίγα δευτερόλεπτα. 'Υστερα έφυγα. Αλλά δεν είχε τελειώσει.

Την επόμενη μέρα γύρισα μόνος. 'Ηθελα να την ξαναδώ χωρίς το πολιτικό θέατρο γύρω μου.

Περίμενα να βγουν οι εργάτες. 'Όταν με είδε, χαμήλωσε τα μάτια. Ντροπαλότητα. Σεβασμός. Και μια πνιγμένη επιθυμία να μιλήσει.

Τη σταμάτησα με μια αργή κίνηση, χωρίς να της επιβάλω τίποτα. 'Ηταν το πρόσωπο της κρυφής συνέχειας του Νότου: ο αρχαίος μόχθος που δεν σβήστηκε ποτέ. Απλώς κρύφτηκε καλύτερα.

Της έπιασα το χέρι. Της έδωσα μια μικρή φωτογραφία του Padre Pio που κουβαλάω πάντα μαζί μου. Στο πίσω μέρος είχα γράψει:

«Ο πόνος δεν ξεχνιέται όταν περάσει.

Ξεχνιέται μόνο όταν συγχωρήσεις».

Δεν είπα τίποτε άλλο. Δεν χρειαζόταν. 'Εγνεψε με μια μικρή κίνηση, αόρατη για τους άλλους. 'Όμως για μένα αυτό ήταν το παν.

Επίλογος – Αλαμπάμα

Η Αλαμπάμα δεν είναι πολιτεία: είναι κρίση. Ένας τόπος όπου το παρελθόν δεν περνάει και το παρόν δεν ζητάει άδεια. Όλα είναι ακόμα γραμμένα σε δύο γραμμές: ποιος στέκεται και ποιος πέφτει. Και πάντα, αυτή που στέκεται είναι μια γυναίκα.

Είδα τέσσερα διαφορετικά πρόσωπα αλλά την ίδια αλήθεια: τη σερβιτόρα που δεν κάθεται ποτέ, την τραγουδίστρια του γκόσπελ που τραγουδάει για να ανασάνει, τη φοιτήτρια που ονειρεύεται να ξεφύγει από έναν Νότο που την καταδιώκει, την εργάτρια στις καινούργιες φυτείες, κληρονόμο ενός αρχαίου μόχθου. Τέσσερις ιστορίες. Ίδια ρίζα. Ίδια σιωπηλή μάχη.

Στην Αλαμπάμα η γυναίκα ζει μέσα σε μια πίστη που προστατεύει και τιμωρεί, μια οικογένεια που στηρίζει και πνίγει, μια κοινότητα που παρατηρεί και κρίνει. Κι όμως αντέχει. Δεν υποχωρεί. Δεν σπάει. Δεν δικαιολογείται.

Οι άντρες περιγράφουν τον Νότο τους σαν πηγή υπερηφάνειας. Οι γυναίκες τον ζουν σαν δοκιμασία.

Στοχασμός – Αλαμπάμα

Η αλήθεια είναι απλή: εκεί όπου ο άντρας επιδεικνύει το όνομα, η γυναίκα κυβερνά τον κόσμο.

Η Αλαμπάμα μου έμαθε ότι κάποιες ζωές δεν χρειάζονται φωνή για να ουρλιάξουν. Χρειάζονται κάποιον να τις ακούσει. Κι εγώ, για άλλη μια φορά, έκανα αυτό που ξέρω: να περάσω, να παρατηρήσω, να καταλάβω, κι ύστερα να φύγω χωρίς να ενοχλήσω.

Γιατί ο αμερικανικός Νότος, όπως και ο Παγκόσμιος Νότος, έχει έναν κανόνα που ισχύει εδώ και αιώνες: όσοι ζουν εκεί δεν αλλάζουν. Αλλάζουν όσοι τους βλέπουν.

Εγώ το είδα. Και δεν θα μείνω ο ίδιος.

ΑΛΑΣΚΑ

Η Αλάσκα δεν είναι πολιτεία: είναι ένα ζωντανό σύνορο. Μια έκταση μεγάλη σαν ήπειρος, όπου ο άνθρωπος είναι ο φιλοξενούμενος και η φύση αποφασίζει. Υπάρχουν πόλεις που συνδέονται μόνο αεροπορικώς. Χωριά που βλέπουν γιατρό μία φορά τον μήνα. Σπίτια όπου το ρεύμα είναι πολυτέλεια και το ζεστό νερό προνόμιο. Εδώ το κρύο δεν είναι κλίμα: είναι χαρακτήρας. Διαμορφώνει τους ανθρώπους, πλάθει τις συνήθειες, επιβάλλει σιωπή. Η ζωή είναι φτιαγμένη από αδύνατες αποστάσεις, σκληρή δουλειά, μια απομόνωση που σκάβει βαθιά και αλλάζει τον τρόπο που μιλάμε, αγαπάμε και επιβιώνουμε.

Οι ιθαγενείς κοινότητες κουβαλούν αιώνες παραδόσεων. Οι γυναίκες είναι οι ακρογωνιαίοι λίθοι: κρατούν το σπίτι, μεγαλώνουν τα παιδιά και κρατούν ενωμένη την κοινότητα. Όμως δεν είναι η φωνή. Συχνά δεν έχουν χώρο να μοιραστούν όσα υπομένουν.

Στις πόλεις — Άνκορατζ, Φέρμπανκς, Τζούνο — ο κόσμος κινείται πιο γρήγορα, αλλά η μοναξιά μένει ίδια. Οι γυναίκες φτάνουν αναζητώντας δουλειά, ελευθερία, ένα μέλλον. Πολλές καταλήγουν να τις καταπιούν τα προάστια, οι βάρδιες στις εταιρείες πετρελαίου, οι κακές σχέσεις, η σιωπή των θεσμών.

Στην Αλάσκα, όταν πέφτει μια γυναίκα, ο ήχος δεν φτάνει πουθενά. Το κρύο σκεπάζει τα πάντα. Κι ό,τι εξαφανίζεται μένει εξαφανισμένο.

Η οδηγός ταξί

Έφτασε η διαδρομή από το αεροδρόμιο ως το ξενοδοχείο. Σαράντα πέντε λεπτά σε παγωμένο δρόμο, και μια σαραντάχρονη χήρα δεν σταμάτησε να μου μιλάει ούτε δευτερόλεπτο. Έτσι είναι πάντα στην Αλάσκα: οι άνθρωποι ζουν μόνοι, αλλά όταν βρουν κάποιον που ακούει, ανοίγονται σαν να ήταν η τελευταία τους μέρα.

Είχα αποφασίσει ότι σε όλο εκείνο το ταξίδι θα ήμουν συγγραφέας. Χωρίς ρόλους, χωρίς εταιρεία, χωρίς τεστ. Έμεινα ανώνυμος, γιατί η αλήθεια είναι ότι ούτε κι εγώ ήξερα στ' αλήθεια τι έψαχνα. Ήξερα μόνο ότι κάποιος με πλήρωνε για να καταλάβω κάτι που δεν έλεγαν. Ξεκίνησε με τις συνηθισμένες ερωτήσεις: ηλικία, δουλειά, αν ήμουν παντρεμένος, αν είχα παιδιά. Απάντησα απλώς: «Είμαι αρραβωνιασμένος».

Έσκασε στα γέλια. Και το γέλιο, στην Αλάσκα, είναι το διαβατήριο για την εμπιστοσύνη μιας γυναίκας. Εκείνη τη στιγμή ήμουν μέσα στον κόσμο της.

Φτάσαμε στο ξενοδοχείο. Πάρκαρε και βρήκε μια πρόταση να με συνοδεύσει ως το δωμάτιο με τη βαλίτσα μου. Κατάλαβα αμέσως κάτι: όταν μια γυναίκα θέλει κάτι, δεν το ζητάει. Το παίρνει.

Ήταν το πρώτο σημάδι ότι έπρεπε να προσέχω. Δεν ήταν επικίνδυνο, ήταν σεβασμός: μια γυναίκα που οδηγεί μόνη τη νύχτα στην Αλάσκα δεν φτάνει ζωντανή στα σαράντα αν δεν έχει μάθει να διαβάζει τους άντρες καλύτερα από οποιονδήποτε.

Μείναμε φίλοι. Γράφουμε ο ένας στον άλλον ακόμα και σήμερα. Μου ζητάει συμβουλές, και κάθε φορά επαναλαμβάνει την ίδια φράση:

«Έχεις τη λύση για τα προβλήματα όλων, αλλά δεν έχεις προβλήματα για τον εαυτό σου. Έχεις ευκαιρίες».

Μια γυναίκα που οδηγεί μέσα στην παγωνιά για να επιβιώσει. Και που δεν σταμάτησε ποτέ να καταλαβαίνει τους άλλους περισσότερο απ' όσο την κατάλαβαν ποτέ εκείνοι.

Η αστυνομικός των συνόρων

Βγήκα για περίπατο το πρωί. Κάνω πάντα το ίδιο όταν ταξιδεύω: αφήνω τα έγγραφα και το πορτοφόλι στο ξενοδοχείο και παίρνω μαζί μου μόνο την κάρτα του ξενοδοχείου. Είναι συνήθεια που έχω χρόνια. Παρατηρούσα τα σπίτια, το κρύο, τη σιωπή της Αλάσκας, όταν, χωρίς προειδοποίηση, έφτασαν δύο περιπολικά. Δύο αστυνομικοί, γυναίκες, πετάχτηκαν έξω, σταμάτησαν την κυκλοφορία, άπλωσαν κίτρινη ταινία και απέκλεισαν μια περιοχή σαν να είχε μόλις γίνει φόνος.

Στεκόμουν και κοιτάζα, αλλά μετά από λίγα δευτερόλεπτα η μία μου είπε να μείνω εκεί που ήμουν. Ήθελαν να με ανακρίνουν ως μάρτυρα.

Μάρτυρας σε τι;

Δεν είχα δει τίποτα. Ήμουν απλώς ένας άντρας που έκανε βόλτα.

Η «υπόθεση» ήταν η εξής: ένας σκύλος είχε πεθάνει από ασφυξία. Κάποιος τον είχε ταΐσει χοτ ντογκ χωρίς νερό. Στην Αλάσκα κι αυτό είναι έγκλημα.

Εκείνη τη στιγμή νόμισα ότι είχα μπει σε κινηματογραφικό πλατό. Όμως ήταν αληθινό. Ήταν η Αλάσκα. Κι εγώ ήμουν εκεί.

Με βοήθησαν να μπω στο αυτοκίνητό τους και με πήγαν πίσω στο ξενοδοχείο να πάρω τα έγγραφά μου. Η μία από τις δύο μιλούσε

καλά γαλλικά και άρχισε να μου κάνει ερωτήσεις σε αυτή τη γλώσσα.

Ο σκύλος ήταν νεκρός. Ο ένοχος έπρεπε να βρεθεί. Εγώ ήμουν εκεί, άρα ήμουν διαθέσιμος για ανάκριση.

Είπα ότι αγαπώ τα ζώα. Ότι είχα δύο στην Ιταλία. Κι αυτό, με εκείνη την ανεξήγητη βορειοαμερικανική λογική, έφτασε για να με θεωρήσουν «μη ύποπτο».

Οι εντάσεις χαλάρωσαν. Οι τυπικότητες εξατμίστηκαν. Κι ήρθε μια πρόσκληση για δείπνο.

Η αστυνομικός, χωρίς τη στολή, είχε μια φωτιά που δεν θα την περίμενες στη μέση των πάγων. Ξέχνα τα στερεότυπα για τις Μεξικανές ή τις Ισπανίδες: οι γυναίκες της Αλάσκας είναι καυτές για να επιβιώσουν, όχι για παιχνίδι.

Το δείπνο ήταν απλό, ευθύ, χωρίς επιτήδευση. Τα αστεία μου την έκαναν να γελάσει όπως δεν είχε γελάσει εδώ και χρόνια. Εδώ, σε τόσο απομακρυσμένα μέρη, το γέλιο είναι σπάνιο αγαθό.

Στο τέλος χαιρετηθήκαμε χωρίς υποσχέσεις ή προσδοκίες. Έμεινε μόνο ένα πράγμα, δυνατό και κοφτερό:

Σιωπή.

Εκείνη που έρχεται πάντα μετά από κάθε ιστορία στην Αλάσκα. Και βαραίνει περισσότερο από τον πάγο.

Η φοιτήτρια του πανεπιστημίου

Είχα ρωτήσει στο ξενοδοχείο πού ήταν η βιβλιοθήκη. Για μένα ήταν πάντα ένα ιδανικό μέρος: σιωπή μέσα, λέξεις έξω. Ένας τόπος όπου οι άνθρωποι ντύνονται ηρεμία, για να ξαναγίνουν αυτό που ήταν μόλις περάσουν την πόρτα.

Πρόσεξα αμέσως την Elga — τη γραμματέα. Φορούσε μοντέρνα γυαλιά με κόκκινο σκελετό. Μια λεπτομέρεια που, σε μια γυναίκα του Βορρά, εκπέμπει στυλ, χαρακτήρα και φυσικό αισθησιασμό. Την κάλεσα για ένα διάλειμμα για καφέ. Δεν το σκέφτηκε δεύτερη φορά: κλείδωσε τη βιβλιοθήκη και βγήκαμε.

Φτάσαμε στη στάση του λεωφορείου, αλλά το δικό μας είχε φύγει πριν από λίγα λεπτά. Ένα τηλεφώνημα που δεν πέρασε ποτέ. Ένα χαμένο τρένο. Μια από εκείνες τις μικρές ρωγμές που γίνονται ευκαιρίες.

Δεν έχασε το κουράγιο της. Με πήρε αγκαζέ σαν να με ήξερε χρόνια και με οδήγησε στο σπίτι της. Έφτιαξε αγγλικό τσάι, μπισκότα, μια απλή, σχεδόν παιδική υποδοχή. Εγώ ήμουν ο Ιταλός που βρέθηκε εκεί τυχαία, εκείνη μια νεαρή φοιτήτρια που έψαχνε ένα κομμάτι μέλλον. Σε εκείνο το μικρό, τακτοποιημένο σαλόνι κατάλαβα ένα πράγμα: η καλοσύνη, στην Αλάσκα, είναι μια σύντομη χειρονομία. Μια άμεση πράξη. Δεν είναι τυπικότητα: είναι ανάγκη.

Έψαχνε άντρα. Δεν το έλεγε, αλλά φαινόταν σε κάθε της κίνηση. Έκανα το μόνο που ξέρω στ' αλήθεια να κάνω: της έδωσα μερικές συμβουλές. Δεν ήμουν εγώ αυτός που έπρεπε να της κρατήσει το χέρι. Ήρθα στον κόσμο για να δίνω, όχι για να παίρνω. Κι εκείνη δεν ήταν η δική μου ώρα.

Τρία χρόνια αργότερα έλαβα ένα email. Μια φωτογραφία. Εκείνη, με ένα παιδί στην αγκαλιά. Και μία μόνο φράση:

«Του έδωσα το όνομά σου.

Όχι από αγάπη. Από σεβασμό».

Σε μια χώρα όπου η παγωνιά σκεπάζει τα πάντα, μερικές φορές μια μικρή χειρονομία αρκεί για να αφήσει ένα σημάδι που δεν

λιώνει ποτέ.

Η νοικοκυρά

Κατάλαβα ότι εγκατέλειπα τη δίαιτά μου. Να τρως μόνο μία φορά τη μέρα ήταν εντάξει στα ταξίδια, αλλά όχι σε έναν τόπο σαν την Αλάσκα, όπου το κρύο σε καταναλώνει χωρίς να ζητήσει άδεια. Αποφάσισα να αφήσω το εστιατόριο και να πάω στην αγορά. Ήταν η πιο λογική επιλογή: να φάω καλά και να παρατηρήσω καλύτερα τους ντόπιους.

Στα σούπερ μάρκετ της επαρχίας καταλαβαίνεις τα πάντα: πώς ντύνονται, πόσα ξοδεύουν, πώς κοιτάζουν τα παιδιά τους, πώς αντέχουν την κούραση. Είναι η πιο ειλικρινής βιτρίνα της πόλης.

Είχα πιάσει ένα σακουλάκι ιταλικό προσούτο και λίγη μοτσαρέλα βουβαλίσια — σπάνια πολυτέλεια μέσα σε εκείνη την παγωνιά — όταν ένα γεμάτο καρότσι με χτύπησε στο πλάι. Ενστικτωδώς σκέφτηκα ότι ήταν τυχαίο. Όμως από την εμπειρία μου, οι γυναίκες δεν κάνουν τίποτα «κατά λάθος». Ξέρουν πάντα πού πηγαίνουν.

Με κοίταξε και είπε: «Προσούτο και μοτσαρέλα... πρέπει να είσαι Ιταλός;» Τα είχε πιάσει όλα σε ένα δευτερόλεπτο: την εθνικότητα, το γούστο, ακόμα και την κομψότητα της αγοράς.

Τη λέγανε Rose, πενήντα έξι ετών.

Ζούσε με την κόρη της, τον γαμπρό της και δύο εγγόνια. Ήταν η χαρά της και το βάρος της. Η γυναίκα που κρατάει ένα σπίτι στην επιφάνεια και κανείς δεν το προσέχει.

Της πρότεινα έναν καφέ σε ένα κοντινό καφέ. Δέχτηκε χωρίς δισταγμό. Τελείωσε τα ψώνια της, τα έβαλε στο αυτοκίνητο και γύρισε σε μένα.

Καθισμένη στο τραπέζι, άρχισε να μιλάει. Πολύ. Εγώ άκουγα. Δεν διέκοπτα. Μερικές φορές η πιο δυνατή λέξη είναι η σιωπή που αφήνεις στον άλλον να χρησιμοποιήσει.

Κάποια στιγμή χαμογέλασε και είπε: «Ιταλός, αγάπη, μαμά, πίτσα, σπαγγέτι...» Η συνηθισμένη φράση χτισμένη πάνω σε στερεότυπα, αλλά με μια αληθινή τρυφερότητα. Αναρωτήθηκα αν είχε διαβάσει κάποιο από τα βιβλία μου.

Ύστερα το είπε: ήταν συγγραφέας. Και είχε αγοράσει ένα κείμενό μου, εκδομένο με ψευδώνυμο. Ευτυχώς: δεν με είχε αναγνωρίσει.

Συνέχισε να μου λέει για τη ζωή της, το γεμάτο σπίτι, τις μέρες όλες ίδιες, τον φόβο μήπως λείψει κάτι στα εγγόνια της, την αγάπη που δεν μπορεί να εκφραστεί γιατί μοιάζει αυτονόητη.

Όταν επιτέλους σταμάτησε, με κοίταξε στα μάτια. Ήταν ένα από εκείνα τα βλέμματα που μιλούσαν περισσότερο από χίλιες λέξεις.

Της είπα μόνο αυτό: «Αύριο θα αγοράσω το βιβλίο σου. Κι ύστερα θα σου στείλω την κριτική».

Συγκινήθηκε. Η φωνή της έτρεμε ελαφρά: «Ευχαριστώ. Δεν ξέρεις τι σήμαινε για μένα που σε γνώρισα. Τι κομψός, ευγενικός άνθρωπος... Έτσι είναι όλοι οι Ιταλοί;»

Απάντησα όπως απαντάω πάντα: «Κοίτα τα χέρια και τα πόδια. Εκεί καταλαβαίνεις από πού έρχεται πραγματικά ένας άνθρωπος».

Η Rose χαμογέλασε. Ήταν το χαμόγελο μιας αόρατης γυναίκας που, για ένα απόγευμα, είχε πάψει να είναι αόρατη.

Επίλογος – Αλάσκα

Η Αλάσκα ούτε σε υποδέχεται ούτε σε απορρίπτει. Σε παρατηρεί. Σε μετράει. Σε κρατάει σε αναμονή ώσπου να μάθει αν είσαι

αρκετά τίμιος για να μείνεις άλλη μια μέρα ή αρκετά λογικός για να φύγεις.

Σε αυτή την πολιτεία η απόσταση δεν είναι γεωγραφική: είναι ανθρώπινη. Οι άνθρωποι ζουν σε σιωπές που κρατούν λίγα δευτερόλεπτα, αλλά εδώ γίνονται μήνες. Η μοναξιά είναι η μητρική τους γλώσσα. Κι οι γυναίκες είναι αυτές που τη μιλούν καλύτερα. Είδα τέσσερις γυναίκες σε τέσσερις διαφορετικούς ρόλους, και όλες είχαν ένα κοινό: δεν περίμεναν κανέναν.

Η οδηγός ταξί οδηγούσε για να μη σταματήσει. Η αστυνομικός έλεγε έναν κόσμο που δεν ελέγχεται. Η φοιτήτρια αναζητούσε ένα μέλλον σε έναν τόπο που της έπαιρνε το παρόν. Η νοικοκυρά στήριζε ένα ολόκληρο σπίτι χωρίς να τη βλέπει κανείς.

Στην Αλάσκα οι γυναίκες δεν ζητούν. Δρουν.

Είναι ένας τόπος όπου η ζωή είναι σύντομη, η νύχτα μακριά, και η αλήθεια δεν χρειάζεται θεατές.

Στοχασμός – Αλάσκα

Η Αλάσκα μου έμαθε κάτι απλό και άγριο: ο κόσμος δεν χωρίζεται σε άντρες και γυναίκες. Χωρίζεται σε εκείνους που σηκώνουν το βάρος και σε εκείνους που το φορτώνουν στους άλλους.

Σε αυτή την πολιτεία το βάρος το σηκώνουν εκείνες.

Δεν είδα ευθραυστότητα. Είδα αξιοπρέπεια. Είδα μια ηρεμία που δεν έρχεται από την ειρήνη, αλλά από τη συνήθεια της καταγιγίδας. Είδα γυναίκες που δεν παραπονιούνται γιατί ξέρουν ότι, αν το έκαναν, κανείς δεν θα τις άκουγε.

Οι γυναίκες της Αλάσκας δεν είναι αόρατες επειδή λείπουν. Είναι αόρατες επειδή κανείς δεν τις κοιτάζει αρκετή ώρα για να τις δει πραγματικά.

Είναι μητέρες χωρίς χρόνο, εργάτριες χωρίς ωράριο, φύλακες χωρίς κοινό. Είναι το κομμάτι της κοινωνίας που δεν ζητάει χειροκρότημα. Και δεν θα ζητήσει ποτέ.

Οι γυναίκες της Αλάσκας δεν μιλούν για όσα ζουν. Γι' αυτό το κάνω εγώ τώρα.

ΑΡΙΖΟΝΑ

Η Αριζόνα είναι μια ανοιχτή πληγή στην έρημο. Μια έκταση από σκόνη, φαράγγια και σιωπές που δεν βλαστημούν: κρίνουν. Εδώ ο ήλιος δεν ζεσταίνει. Καίει. Κι η νύχτα δεν δροσίζει. Χωρίζει.

Είναι πολιτεία των συνόρων, όπου κάθε δρόμος κουβαλάει έναν ύποπτο. Μετανάστες, συνοριοφύλακες, ιθαγενείς φυλές, βετεράνοι, οδηγοί φορτηγών, μόνες γυναίκες, διαλυμένες οικογένειες: όλοι ανακατεμένοι μέσα σε μια ζέστη που δεν συγχωρεί.

Οι πόλεις μοιάζουν μοντέρνες, αλλά μόλις βγεις από την περίμετρο νιώθεις την αλήθεια: η Αριζόνα είναι έρημος, ερήμωση, ναρκωτικά, συγκρούσεις ανάμεσα σε πολιτισμούς, ιθαγενείς ρίζες που δεν σβήνουν ποτέ και μια μοναξιά που δεν έχει ορίζοντα.

Κι οι γυναίκες; Εδώ ζουν στο μάτι του κυκλώνα: ανάμεσα σε σύνορα και ταυτότητα, ανάμεσα σε επιβίωση και περηφάνια, ανάμεσα σε βία και ελευθερία.

Η γυναίκα της Αριζόνα μπορεί να είναι οτιδήποτε: – ιθαγενής Χόπι ή Ναβάχο– μετανάστρια από το Μεξικό– ανύπαντρη μητέρα σε μια πόλη-φάντασμα– αξιωματικός της συνοριοφυλακής– νοσοκόμα στους καταυλισμούς– φοιτήτρια στο Φοίνιξ που ονειρεύεται να φύγει.

Όμως σε κάθε ρόλο υπάρχει το ίδιο βάρος: να αντέχεις χωρίς να μπορείς να σταματήσεις.

Η αστυνομικός των συνόρων, 38 ετών

Μια συνάντηση με τις αρχές, οπουδήποτε στον κόσμο, είναι πάντα μια δοκιμασία της κοινωνίας στην οποία βρίσκεσαι. Εγώ την έζησα πάντα σαν άμεση αναμέτρηση με τον τόπο, τους κανόνες του, τα όριά του, τα φαντάσματά του.

Εκείνο το απόγευμα είχα νοικιάσει ένα αυτοκίνητο για να νιώσω ελεύθερος και ανεξάρτητος. Ήμουν πεπεισμένος ότι ο δρόμος ήταν δικός μου. Όμως στην Αμερική ο δρόμος δεν είναι ποτέ δικός σου. Σου χρωστάει.

Οδήγησα τέσσερις ώρες χωρίς στάση. Ύστερα πέντε. Η έρημος της Αριζόνα δεν συγχωρεί: ατέλειωτα φαράγγια, σιωπές που σε κάνουν να ανατριχιάζεις, μίλια που μοιάζουν όλα ίδια.

Κι ύστερα το είδα. Ένα περιπολικό με τα φώτα αναμμένα. Εντολή να σταματήσω.

Βγήκε μια γυναίκα. Είχε έντονα μεξικάνικα χαρακτηριστικά, βαθιά μαύρα μάτια, σκούρα μαλλιά τραβηγμένα πίσω, κόκκινα χείλη. Σκούρα Ray-Ban, κι ένα σώμα που έμοιαζε σμιλεμένο από την ίδια την έρημο. Χωρίς να το σκεφτώ, της είπα:

«Το σκάσατε από κάποιον διαγωνισμό ομορφιάς;»

Δεν άφησε κανέναν να την αγγίξει. «Μην κάνεις τον έξυπνο. Βγάλε τα χαρτιά, αλλιώς σε συλλαμβάνω».

Πολύ διαυγής. Θανατηφόρα. Επαγγελματίας.

Της τα έδωσα όλα. Οι συνηθισμένες ερωτήσεις: γιατί ήμουν τόσο κοντά στα σύνορα, από πού ερχόμουν, γιατί οδηγούσα σε ευθεία γραμμή εδώ και ώρες. «Δεν μπορώ να πω ότι μαζεύωμανιτάρια»,

απάντησα. «Θέλω να δω την αληθινή Αμερική, αυτή που δεν βρίσκεις στα βιβλία». Με έβαλε να βγω από το αυτοκίνητο. Τα έλεγε όλα. Ύστερα με μελέτησε. «Γιατί δεν έχεις αλκοόλ; Γιατί δεν καπνίζεις;» «Είμαι πρώην παίκτης του ράγκμπι. Μου έχει μείνει μόνο ένα από τα βίτσια μου». «Το φαγητό;» είπε. «Αυτό που θέλω δεν τρώγεται. Μόνο αγαπιέται». «Ο σκύλος;» γέλασε. «Όχι». Σφίχτηκε. Κατάλαβε ότι το παρατραβούσα. Ήταν επικίνδυνο έδαφος: είχε εξουσία, κύρος, κι έναν χαρακτήρα που δεν ζητούσε άδεια. «Μπορείς να ξέρεις αυτό που μόνο αγαπιέται;» ρώτησε. «Φυσικά. Εκείνη από την οποία άρχισαν όλα, εκείνη που μας έφτιαξε, εκείνη που μας κρατάει ζωντανούς, εκείνη που μας πηγαίνει μπροστά». «Ποια;» «Η γυναίκα. Δεν το καταλάβατε;» Δεν απάντησε. Μου επέστρεψε τα έγγραφα. «Γύρνα πίσω. Αυτός δεν είναι ο δικός σου δρόμος». Υπάκουσα. Ήταν το πιο έξυπνο που μπορούσα να κάνω. Ύστερα ήρθε η νύχτα.

Και στις δέκα, στο λόμπι του ξενοδοχείου μου, την είδα να μπαίνει. Με πολιτικά. Το ίδιο βλέμμα. Η ίδια δύναμη. Μια γυναίκα που ήξερε ακριβώς τι ήθελε.

Πλησίασε. «Μπορώ να πάρω ένα ποτό;»

«Όχι», απάντησα. Και σηκώθηκα.

Μου έπιασε το μπράτσο. «Γιατί φεύγεις;»

Την κοίταξα στα μάτια και είπα την αλήθεια:

«Το να φεύγεις από τον κίνδυνο δεν είναι δειλία. Είναι κοινή λογική».

Κι έφυγα.

Η γυναίκα Ναβάχο

Εκείνο το πρωί ξύπνησα αργά. Αργότερα έπρεπε να μιλήσω στην πανεπιστημιούπολη, ως προσκεκλημένος ομιλητής. Άρπαξα την τσάντα της δουλειάς, κατέβηκα στο πάρκινγκ και ανέβηκα στο πρώτο λεωφορείο που έγραφε «Campus». Ένα απλό, χαζό, αθώο λάθος.

Μετά από μία ώρα ακόμα δεν αναγνώριζα τίποτα. Άλλοι δρόμοι, άλλα τοπία, και κανείς δεν κατέβαινε. Ύστερα το λεωφορείο σταμάτησε. Τέρμα.

Καταυλισμός των Ναβάχο.

Το επόμενο λεωφορείο θα έφευγε την άλλη μέρα. Χωρίς τηλέφωνο, χωρίς επαφή, χωρίς τρόπο να ειδοποιήσω τους συναδέλφους. Θα έπρεπε να εμφανιστώ την επόμενη μέρα και να εξηγήσω την παρεξήγηση. Συμβαίνει. Η ζωή δεν προειδοποιεί.

Μόλις μπήκα στον καταυλισμό, ο αρχηγός με αγκάλιασε σαν συγγενή που γυρίζει μετά από χρόνια. Μου σύστησε τη γυναίκα του, την κόρη του και τους στενούς συγγενείς. Με ξενάγησαν, μου πρόσφεραν ένα ποτό και είπαν σαν να μην ήταν τίποτα:

«Σήμερα το απόγευμα κάνουμε γιορτή για σένα».

Περίμεναν κάποιον άλλον. Εγώ βρέθηκα εκεί τυχαία. Ή μερικές φορές η μοίρα έρχεται μεταμφιεσμένη σε λάθος. Χαμογέλασα. Δέχτηκα. Άφησα την έρμηνο να αποφασίσει.

Κρέας βίσονα. Πίτες με αίμα. Πατάτες, πιπεριές και κρεμμύδια. Μπίρα και αλκοόλ χωρίς μέτρο. Παραδοσιακές φορεσιές παντού. Η φωτιά έκαιγε. Τα αργά τύμπανα. Κι η κόρη του αρχηγού μού φορούσε ένα καπέλο με ένα λευκό φτερό.

Ήταν αληθινή Ναβάχο. Σιωπηλή. Προσεκτική. Συνηθισμένη να βλέπει τα πάντα και να μη λέει τίποτα. Μία από εκείνες τις γυναίκες που μεγαλώνουν μέσα στην παράδοση, στη δουλειά, σε πληγές του σπιτιού που κανείς δεν καταγγέλλει, και σε μια ταυτότητα που δεν πεθαίνει ούτε κάτω από το τσιμέντο.

Η γιορτή κράτησε ως αργά τη νύχτα. Σκηνές που είχα δει σε ταινίες του John Wayne, αλλά ανάποδα: δεν ήταν εκείνοι οι επιτιθέμενοι. Ήταν οι επιζώντες.

Με έβαλαν να κοιμηθώ στο τίπι του αρχηγού, ξαπλωμένος πάνω σε δέρματα βίσονα. Χωρίς ρούχα. Μια αρχαία ιεροτελεστία. Δέχτηκα. Δεν ήμουν εκεί για να αντισταθώ σε έναν κόσμο που με είχε υποδεχτεί. Μετά από λίγο μπήκε η κόρη του αρχηγού. Το ίδιο ύφος. Χωρίς λέξεις. Μόνο παρουσία.

Ύστερα ήρθαν ο αρχηγός και η γυναίκα του, ο καθένας μέσα στα δικά του δέρματα, ο καθένας στη θέση του. Έλεγξαν την κόρη τους. Κι έλεγξαν εμένα. Ευχαριστημένοι. Γαλήνιοι. Σαν να ήταν όλα στη θέση τους.

Το επόμενο πρωί έψαξα για τουαλέτα. Εκείνη μου έδειξε έναν καλαμιώνα κι ένα ποτάμι.

Προσπάθησα να πλυθώ στο ποτάμι, αλλά το νερό ήταν θολό και γεμάτο ψάρια. Μπήκα στα καλάμια. Έμοιαζε ήσυχα.

Έκανα λάθος.

Μόλις βολεύτηκα, βγήκαν δύο Ινδιάνοι με εφημερίδες στο χέρι, σαν να ήταν το πιο φυσικό πράγμα στον κόσμο. Ύστερα ένας τρίτος. Ύστερα άλλος ένας.

Όλο το χωριό χεζόταν στον ίδιο καλαμιώνα.

Κι εγώ νόμιζα ότι ήμουν μόνος.

Το λεωφορείο της επιστροφής στον πολιτισμό ήταν έτοιμο να φύγει. Δεν μπορούσα να το χάσω.

Η κόρη του αρχηγού με σταμάτησε. Στα μάτια της υπήρχε αμφιβολία. «Θα σε ξαναδώ;»

Της έδωσα το λάπτοπ μου. Ένας τρόπος να μείνουμε σε επαφή. Μια ευκαιρία.

Όμως εκείνη η επαφή δεν ήρθε ποτέ.

Γιατί η σιωπή των Ινδιάνων δεν είναι απουσία. Είναι ιστορία. Είναι νόμος. Είναι μνήμη που δεν ζητάει επιβεβαίωση.

Η νοσοκόμα της πόλης-φάντασμα – 45 ετών

Ο θυρεοειδής μου είχε αρχίσει να κάνει τα δικά του. Δεν έτρωγα, αλλά έπαιρνα βάρος. Κλασικό.

Δοκίμασα στο φαρμακείο: χωρίς συνταγή, χωρίς φάρμακο. Δοκίμασα στα σούπερ μάρκετ: καμία εκδοχή χωρίς συνταγή. Η μόνη επιλογή που έμενε ήταν το νοσοκομείο.

Κι εκεί τη γνώρισα.

H Conchita.

Νοσοκόμα. Σαράντα πέντε ετών. Ζούσε στις εγκαταλελειμμένες περιοχές της Αριζόνα, όπου η ζέστη βαραίνει σαν κατάρρα και η νύχτα γεμίζει υπερβολικές δόσεις, μακρινές σειρήνες και άδεια σπίτια. Στις πόλεις-φαντάσματα οι άνθρωποι εξαφανίζονται ακόμα κι όσο ζουν.

Με κοίταξε. Κάθε μέρα έβλεπε απελπισμένους, εξαρτημένους, τραυματίες, διαλυμένες οικογένειες. Κάποιος σαν εμένα — ξένος, με κοστούμι, ευγενικός, κι εκεί μόνο για ένα φάρμακο του θυρεοειδούς — δεν ήταν στη λίστα των επειγόντων προβλημάτων.

Κι όμως η διαδικασία ήταν ανυπέρβλητο εμπόδιο. Το Obamacare πρόσφερε περίθαλψη σε όλους, ναι, αλλά μόνο αν νοσηλεύονταν.

Εγώ δεν έπρεπε να νοσηλευτώ. Έπρεπε απλώς να συνεχίσω να ζω.

Δεν επέμεινα. Δεν χρειαζόταν. Της είπα απλώς ότι έμενα στο ξενοδοχείο εκεί κοντά. Της άφησα το όνομά μου: Ferdinando. Τίποτε άλλο.

Έφυγα. Εκείνο το βράδυ, γύρω στα μεσάνυχτα, χτύπησε το τηλέφωνο του ξενοδοχείου. Ο ρεσεψιονίστ με ρώτησε αν μπορούσε να αφήσει μια κυρία να ανέβει ή αν προτιμούσα να κατέβω εγώ στο λόμπι.

Διάλεξα να κατέβω.

Η Conchita ήταν εκεί. Με πολιτικά. Χωρίς στολή, χωρίς ρόλους.

«Μπορούμε να μιλήσουμε;» ρώτησε. Έγνευα.

Πήγαμε σε μια κοντινή παμπ. Καθισμένη απέναντί μου, έβαλε το χέρι κάτω από το τραπέζι και μου έδωσε έναν μικρό λευκό φάκελο. Μέσα, τα φάρμακά μου. Μου τα πέρασε όπως περνάει κανείς ναρκωτικά στους εξαρτημένους. Με την ίδια προσοχή, το ίδιο ρίσκο, την ίδια μυστικότητα.

Δεν καταλάβαινα γιατί το έκανε. Δεν της είχα ζητήσει τίποτα.

Το κατάλαβα μόνο όταν μίλησε.

«Δεν είναι το φάρμακο», είπε. «Είναι ο τρόπος που ζητήσατε τα πράγματα. Το ύφος. Οι τρόποι. Το στυλ».

Με κοίταξε στα μάτια. Μια γυναίκα που περνάει τις μέρες της ανάμεσα σε κραυγές, επείγοντα, βία και φτώχεια αναγνωρίζει αμέσως όσους δεν θέλουν να πάρουν, αλλά μόνο να ζήσουν.

«Δεν το κάνω για όλους», πρόσθεσε. Κι εγώ το ήξερα.

Μέσα σε μια έρημο γεμάτη απουσίες, μια αόρατη γυναίκα είχε αποφασίσει να είναι παρούσα.

Η σερβιτόρα του Τούσον – μετανάστρια 22 ετών

Το απόγευμα μου ήρθε λιγούρα για κάτι γλυκό. Δεν ήταν πείνα, ήταν έλλειψη τρυφερότητας, και το ήξερα. Η πιο απλή θεραπεία ήταν να καθίσω σε ένα εστιατόριο και να παραγγείλω κάτι με ζάχαρη.

Η σερβιτόρα ήρθε αμέσως. Μικρή, λεπτή, αδύναμη στο σώμα αλλά γρήγορη στις κινήσεις. Έμοιαζε με την αδελφή του Speedy Gonzales με φούστα: γλιστρούσε ανάμεσα στα τραπέζια σαν να έπαιρναν φωτιά οι αστράγαλοί της.

«Πόσων χρονών είσαι;» τη ρώτησα.

Δεν κοίταξε καν το μπλοκάκι. Με αγριοκοίταξε.

«Τι σε νοιάζει; Φάε, πλήρωσε και φύγε. Κι αν με ενοχλήσεις, θα καλέσω την αστυνομία».

Είκοσι δύο κιλά σώμα. Είκοσι τόνοι χαρακτήρας. Καθαρός δυναμίτης σε γυάλινο βάζο.

Ο ιδιοκτήτης βγήκε αμέσως ζητώντας συγγνώμη. Τα είχε δει όλα. Εγώ δεν είχα κάνει τίποτα κακό, αλλά εκείνη δεν ήταν από αυτές που αναλύουν: αντιδρούσε.

Μου είπε την ιστορία της. Είχε έρθει από το Μεξικό χωρίς τίποτα: χωρίς χρήματα, χωρίς οικογένεια, χωρίς γερά χαρτιά, χωρίς βεβαιότητες. Σέρβιρε τραπέζια για να επιβιώσει και ήλπιζε σε ένα μέλλον που η Αριζόνα σπάνια προσφέρει.

Βιαζόταν. Είχε όλη τη βιασύνη του κόσμου. Κι εκείνη η βιασύνη ήταν το όριό της.

Ζήτησα στυλό και χαρτί. Έγραψα ένα γράμμα. Χωρίς ρομαντισμούς, χωρίς ψευδαισθήσεις: μόνο την αλήθεια. Της το άφησα μέσω του ιδιοκτήτη, που έγενεψε όπως γνώφει κανείς σε κάποιον που δείχνει σεβασμό.

Την επόμενη μέρα πέρασα από το μαγαζί. Δεν μπήκα. Ήθελα μόνο να παρατηρήσω.

Ξαφνικά άκουσα γρήγορα βήματα πίσω μου. Ένα χτύπημα στην πλάτη.

Γύρισα.

Ήταν εκείνη.

Το πρόσωπο τραβηγμένο, τα μάτια νευρικά, η ανάσα κομμένη.

«Είμαι είκοσι δύο», είπε.

«Και πού στο διάολο κοιμάσαι; Σε έψαχνα όλη νύχτα. Ούτε η αστυνομία δεν ξέρει πού είσαι».

Την κοίταξα. Ήταν το ίδιο κορίτσι από το προηγούμενο βράδυ, αλλά χωρίς πανοπλία. Ένα παιδί σε έναν κόσμο που καταβροχθίζει τους μεγάλους.

Την αποχαιρέτησα. Κι έφυγα. Όχι από αδιαφορία. Από σεβασμό. Γιατί κάποιες ευθραυστότητες δεν πρέπει να τις αγγίζεις: πρέπει να τις αφήνεις να φύγουν.

Επίλογος – Αριζόνα

Η Αριζόνα δεν είναι τοπίο: είναι σύνορο. Και τα σύνορα δεν τα διασχίζεις. Τα αντιμετωπίζεις.

Σε αυτή την πολιτεία η ζέστη δεν είναι θερμοκρασία: είναι κρίση. Η έρημος δεν είναι χώρος: είναι μοναξιά. Οι άνθρωποι δεν ζουν:

αντέχουν.

Γνώρισα τέσσερις γυναίκες και όλες είχαν την ίδια λέξη: επιβίωση. Η αστυνομικός των συνόρων, οπλισμένη ως τα δόντια αλλά μόνη όσο η έρημος που περιτολεί. Η γυναίκα Ναβάχο, κόρη μιας γης που δεν συγχωρεί και μιας μνήμης που δεν γιατρεύεται ποτέ. Η νοσοκόμα των πόλεων-φαντασμάτων, που γιατρεύει ζωές χωρίς να τη βλέπει κανείς και σώζει όσους δεν έχουν τίποτα πια. Η μετανάστρια σερβιτόρα, είκοσι δύο χρόνια οργής και ευθραυστότητας, σε πόλεμο με έναν κόσμο μεγαλύτερο από την ίδια.

Τέσσερις διαφορετικοί δρόμοι. Η ίδια έρημος μέσα τους.

Στην Αριζόνα οι γυναίκες δεν περιμένουν ένα μέλλον: το αναζητούν με όλη τους τη δύναμη. Κι όταν δεν το βρίσκουν, συνεχίζουν να περπατούν. Γιατί αν σταματήσεις, εξαφανίζεσαι.

Οι άντρες διασχίζουν αυτή την πολιτεία για να δουν τα φαράγγια. Οι γυναίκες τη διασχίζουν για να γλιτώσουν από τον θάνατο. Και το κάνουν σιωπηλά, χωρίς να ζητούν τίποτα από κανέναν.

Στοχασμός – Αριζόνα

Η έρημος σε μαθαίνει ένα πράγμα: κανείς δεν επιβιώνει μόνος.

Κι όμως, οι γυναίκες της Αριζόνα το κάνουν. Κάθε μέρα. Κάθε νύχτα. Μέσα σε ένα κλίμα που σου κόβει την ανάσα και σε μια κοινωνία που απαιτεί να είσαι δυνατή ακόμα κι όταν δεν μπορείς.

Είναι γυναίκες που δεν έχουν χρόνο να παραπονεθούν. Δεν έχουν χρόνο να ονειρευτούν. Δεν έχουν χρόνο να κάνουν λάθη.

Κι εγώ, για άλλη μια φορά, έκανα αυτό που κάνω πάντα: τις συνάντησα, τις παρατήρησα, τις άκουσα, κι ύστερα τις άφησα να φύγουν. Γιατί ο σεβασμός έρχεται και από το να μην κρατάς

κανέναν πίσω. Η Αριζόνα μου θύμιζε ότι υπάρχουν ζωές που δεν ζητούν να τις καταλάβεις: ζητούν μόνο να μην τις αγνοείς.

Και δεν θα τις αγνοήσω. Ποτέ.

ΑΡΚΑΝΣΑΣ

Το Αρκάνσας είναι μια αργή καμπύλη ανάμεσα σε λόφους, ποτάμια και ξύλινα σπίτια που τρίζουν. Είναι μια πολιτεία που δεν κάνει θόρυβο, γιατί ο θόρυβος θα τραβούσε ανεπιθύμητη προσοχή. Εδώ όλα είναι γυμνά ως το κόκαλο: αγροτική δουλειά, ξεχασμένα ορυχεία, απομονωμένες κοινότητες, γειτονιές όπου η φτώχεια δεν είναι μια φάση αλλά μια κληρονομιά.

Είναι η Αμερική που ζει έξω από τον χάρτη. Ο πλούτος είναι στη Δύση. Η νεωτερικότητα είναι στον Βορρά. Οι υπόλοιποι μένουν εδώ: όσοι δεν είχαν άλλη επιλογή.

Οι γυναίκες του Αρκάνσας είναι αυτές που κρατούν ενωμένο ό,τι απέμεινε: ασταθείς οικογένειες, σπίτια που καταρρέουν, σύζυγοι απόντες ή εξοθηνωμένοι από τη δουλειά. Η γυναίκα του Αρκάνσας μεγαλώνει νωρίς, παντρεύεται νωρίς και γερνά νωρίς.

Είναι: – μητέρα πλήρους απασχόλησης – νοσηλεύτρια χωρίς πτυχίο – αυτοσχέδια ψυχολόγος – μαγείρισσα, οδηγός, παιδαγωγός – κακοπληρωμένη εργάτρια σε σούπερ μάρκετ, σε φάρμες, σε φθηνές κλινικές.

Αλλά δεν τελειώνει εκεί. Το Αρκάνσας έχει κι άλλη πλευρά: σκληρή, κρυμμένη, φτιαγμένη από δουλειές που δίνουν δύναμη αλλά παίρνουν ζωές. Είναι επίσης: – ταχυδρομική υπάλληλος που ξέρει τα μυστικά όλης της χώρας – διευθύντρια σε τοπικές εταιρείες, χωρίς μπόνους ούτε δόξα, μόνο άγχος – υπάλληλος της εφορίας, που τη φοβούνται αλλά την αγνοούν, συνθλιμμένη από χαρτιά και χαμηλούς μισθούς – πράκτορας του FBI μετατεθειμένη

εδώ για τιμωρία ή για προστασία, αναγκασμένη στη σιωπή –
τεχνικός της ύδρευσης, που εξασφαλίζει νερό σε μια κοινότητα
που δεν ξέρει ούτε το όνομά της – εργάτρια σε μια φαρμακευτική
εταιρεία, όπου υπόσχονται θεραπείες αλλά προσφέρουν
εξαντλητικές βάρδιες

Η πίστη είναι άγκυρα. Ο μόχθος είναι καθημερινός. Η μοναξιά
είναι ο κανόνας.

Εδώ οι γυναίκες δεν ψάχνουν τη χειραφέτηση: ψάχνουν μια
ανάσα. Και συχνά δεν τη βρίσκουν.

Η ταχυδρομική υπάλληλος – 48 ετών

Στο Αρκάνσας το ταχυδρομείο είναι στην καρδιά της πόλης. Είναι
κάτι περισσότερο από ένα μέρος όπου περνούν γράμματα και
δέματα: εκεί κυκλοφορούν κουτσομπολιά, επιταγές, παράπονα,
απάτες και εξομολογήσεις.

Εκείνη το κρατά στην επιφάνεια. Ξέρει τα πάντα για όλους. Αλλά
κανείς δεν ξέρει τίποτα γι' αυτήν.

Για μένα ήταν σαν να γύριζα στο γραφείο της μητέρας μου.
Τριάντα πέντε χρόνια στο ταχυδρομείο, και κάποιες δυναμικές τις
αναγνωρίζεις αμέσως: άκαμπτες ιεραρχίες, εμπιστοσύνη σε λίγους
και εκλεκτούς, χρήματα που αλλάζουν χέρια αλλά πάντα υπό
έλεγχο. Μπήκα ξέροντας ήδη τι απάντηση θα έπαιρνα. Η
προβλεψιμότητα είναι πλεονέκτημα.

Ήταν σαν αστείο που η Kriss, 48 ετών, διευθύντρια, μου άνοιξε
την πόρτα του γραφείου της. Αμέσως με αντιμετώπισε σαν «ξένο
σύμβουλο», με εκείνη την περιέργεια ανακατεμένη με δυσπιστία
που έχουν οι γυναίκες συνηθισμένες να μην εμπιστεύονται
κανέναν αλλά κουρασμένες να τα κάνουν όλα μόνες τους.

Πρώτα μου έδειξε τι μπορούσε να κάνει. Ύστερα, με περισσότερο θάρρος, τι ήθελε.

Μόλις ξεπεράστηκε το πρώτο εμπόδιο, η επαφή με τα χρήματα και τα καθημερινά της εργαλεία διέλυσε τα υπόλοιπα. Άρχισε να μιλά. Δύσκολες σχέσεις με τη διοίκηση, μπλοκαρισμένη καριέρα, αθετημένες υποσχέσεις, συνεχείς έλεγχοι, μηδενική αναγνώριση.

«Χρειάζομαι γρήγορες και αποτελεσματικές λύσεις», είπε.

Της είπα μόνο μια λατινική φράση, πεταμένη σαν πρόκληση: «Do ut des». Σου δίνω για να μου δώσεις.

Κατάλαβε αμέσως: «Θα σου δώσω ό,τι θέλεις, αν με βοηθήσεις».

Μέσα σε τρεις μέρες ετοίμασα μια σειρά από επιστολές για τη Γενική Διεύθυνση. Τις διάβασε, τις προσυπέγραψε και τις έστειλε. Λίγο αργότερα ήρθε η πρόσκληση.

Απαίτησε να τη συνοδεύσω ως σύμβουλος. Δέχτηκα. Το αποτέλεσμα ήταν σαφές: – από υπάλληλος σε στέλεχος – αύξηση μισθού – ίδιος ρόλος – πολύ λιγότεροι έλεγχοι.

Βγήκε από το γραφείο χοροπηδώντας από χαρά. Ήταν ένα πρόβλημα που κουβαλούσε τουλάχιστον πέντε χρόνια, και μέσα σε μια εβδομάδα εξαφανίστηκε.

Το βράδυ με πήγε για φαγητό.

Ήρθε ντυμένη κομψά, διαφορετική από ό,τι την είχα δει στο γραφείο. Ήταν φανερό ότι κάποιος τη βοήθησε να ετοιμαστεί: συνάδελφοι, φίλες, η κόρη της. Όλοι είχαν συμμετάσχει σε εκείνο το πέραςμα από «παραμελημένα» σε «ολοφάνερα γυναίκα».

Στο τέλος του δείπνου πήγε στο ταμείο να πληρώσει. Γύρισε χωρίς να το έχει κάνει. Ο ιδιοκτήτης τη σταμάτησε: ο λογαριασμός είχε ήδη πληρωθεί.

Τον είχα προειδοποιήσει από πριν: «Μην πάρεις ούτε σεντ από εκείνη. Είναι δικός μου λογαριασμός».

Η Kriss χαμογέλασε. Ύστερα μου είπε να φύγουμε. «Θα σε πάω σπίτι. Θέλω να σου κάνω το δώρο που σου αξίζει».

Ήξερα ακριβώς τι είχε στο μυαλό της. Της είπα να προχωρήσει και ότι θα τη συναντούσα σε λίγο.

Εγώ, αντίθετα, κατευθύνθηκα προς το αεροδρόμιο. Έφυγα από την πολιτεία.

Τρεις μέρες αργότερα έλαβα ένα email της. Μου έγραφε ότι την είχε απογοητεύσει η συμπεριφορά μου, αλλά ότι ήταν και ευγνώμων. Είχε βρει, με τα δικά της λόγια, «έναν ξεχωριστό άντρα που δεν ήθελε τίποτα σε αντάλλαγμα για να αλλάξει τη ζωή μου».

Πράκτορας του FBI εκτός πορείας – 38 ετών

Ερχόταν από την Ουάσινγκτον, συνηθισμένη σε μεγάλες έρευνες, βαριές ενημερώσεις και γυάλινες αίθουσες με άντρες που αποφασίζουν για τη ζωή των άλλων. Τώρα βρίσκεται σε ένα τμήμα στα προάστια του Αρκάνσας: φθηνά ναρκωτικά, ενδοοικογενειακή βία, πεισματικές σιωπές. Η δύναμή της είναι άχρηστη. Η μοναξιά της είναι.

Ήμουν εκεί για να δηλώσω στην Πρεσβεία τις ικανότητές μου και τις αδυναμίες μου. Τυπική διαδικασία. Μπαίνω στο γραφείο της: η Marion, 38 ετών, ομοσπονδιακή πράκτορας μετατεθειμένη με το ζόρι.

«Πρέπει να μιλάμε στον ενικό, Nando», είπε αμέσως. «Πες μου: έχεις αδυναμίες;»

«Ναι. Τις γυναίκες».

Σφίχτηκε. «Τι εννοείς;»

«Τις βοηθώ, τις αγαπώ αν μπορώ... και τις αφήνω».

«Γιατί;» ρώτησε. «Γιατί εσείς μασάτε πάντα με τα ίδια δόντια, ενώ εμείς έχουμε πολύ περισσότερα. Είναι θέμα συμπεριφοράς: δεν μπορείς να κρατήσεις τα πάντα, δεν μπορείς να συγκρατήσεις τα πάντα». Ήθελε να την αναλύσω τώρα. «Τότε κάν' το και σε μένα. Πες μου γιατί με μετέθεσαν εδώ. Δείξε μου τι βλέπεις».

Τρία λεπτά. Όχι παραπάνω. Ήταν αρκετά για να καταρρεύσει.

Το πρόβλημά της ήταν απλό: δεν μπορούσε να ελέγξει τα συναισθήματά της. Σε μια υπηρεσία σαν το FBI αυτό είναι κατάρα. Σε κάνει αδύναμη, σε κάνει αναξιόπιστη, σου παίρνουν τις έρευνες και σε στέλνουν εκεί όπου δεν μπορείς να κάνεις ζημιά.

Της το είπα. Χωρίς φίλτρα.

Στην αρχή αρνήθηκε. Ύστερα σκέφτηκε για ένα δευτερόλεπτο. Και ξέσπασε σε κλάματα. Με αγκάλιασε όπως αγκαλιάζεις κάποιον που σου λέει την αλήθεια όταν κανείς άλλος δεν είχε το θάρρος να το κάνει.

Ύστερα υπέγραψε τα έγγραφα που πιστοποιούσαν τη θέση μου. Ήταν μια λογική πράξη, αλλά η υπογραφή της ήταν συναισθηματική.

Βγαίνοντας, τηλεφώνησα στην Ουάσινγκτον. Ζήτησα μια μετάθεση: «Μεταθέστε με στο Μαϊάμι. Δεν μπορώ να μετακομίσω εδώ. Εκεί θα είμαι ελεύθερος».

Έξι μήνες αργότερα η Marion είχε ακόμα επαφή μαζί μου. Τηλεφωνήματα, email, αιτήματα για ραντεβού.

Της έλεγα πάντα το ίδιο: «Δεν υπάρχει μέλλον. Είμαι ήδη αλλού».

Δεν τα παράτησε. Ήταν στο FBI. Και όταν το FBI σε βάζει στο στόχαστρο, δεν σε αφήνει αμέσως.

Η εργάτρια της φαρμακοβιομηχανίας – 55 ετών

Δουλεύει σε ένα εργοστάσιο που παράγει φάρμακα για όλο το έθνος. Μια ισχυρή ειρωνεία: θεραπεύει τους άλλους, δηλητηριάζει τον εαυτό της. Βαριές χημικές ουσίες, σκληρές βάρδιες, μάσκες που προστατεύουν μόνο κατά το ήμισυ, ένας μισθός που δεν προστατεύει από τίποτα.

Κανείς δεν ξέρει το όνομά της. Όλοι παίρνουν τα χάπια που περνούν από τα χέρια της.

Η είσοδός μου δεν ήταν σχεδιασμένη. Όλα ξεκίνησαν σε ένα δείπνο, μετά τον Covid, όταν είπα γελώντας ότι είχα κάνει τέσσερις δόσεις Pfizer, όλες από την ίδια παρτίδα, και ότι εκείνη η παρτίδα περιείχε μια «παραλλαγή Viagra» που εγγυόταν μόνιμα οφέλη. Ένα αστείο. Από τα δικά μου.

Αλλά κάποιος στα διπλανά τραπέζια άκουσε. Και η είδηση διαδόθηκε σε όλη τη χώρα. Ύστερα σε όλο τον κόσμο.

Η φαρμακευτική εταιρεία ήθελε να με συναντήσει. Για να καταλάβει. Για να επαληθεύσει. Γιατί στις Ηνωμένες Πολιτείες ένας καλός κοινωνικός θόρυβος μπορεί να διπλασιάσει την τιμή μιας μετοχής.

Με πήγαν μέσα στο εργοστάσιο. Μόλις μπήκα, 130 άνθρωποι σηκώθηκαν και χειροκρότησαν. Είχα κοκκινίσει, κι εκείνοι ήταν πεπεισμένοι ότι ήμουν έτοιμος να αποκαλύψω το «μυστικό».

Είπα την αλήθεια: «Ήταν αστείο». Δεν το πίστεψαν.

Διευθυντές, στελέχη και γραμματείς με περικύκλωσαν: ο καθένας ήθελε μια λεπτομέρεια, μια επιβεβαίωση, έναν υπαινιγμό τεχνικής

αλήθειας.

Αλλά ήταν μια εργάτρια, 55 ετών, με χέρια κατεστραμμένα από τις χημικές ουσίες και μια πλάτη σκυμμένη από χρόνια αόρατης δουλειάς, που μου ζήτησε μια συνάντηση. Την έφεραν σε ένα δωμάτιο μαζί μου. Μπήκε καταθλιμμένη. Άδεια. Κουρασμένη.

Μιλήσαμε σαράντα πέντε λεπτά.

Όχι για εμβόλια. Όχι για παρτίδες. Όχι για θαυματουργές δυνάμεις.

Μιλήσαμε για τη ζωή. Για αποτυχίες που περνιούνται για κανονικότητα. Για όνειρα θαμμένα, γιατί κανείς εκεί δεν έχει την πολυτέλεια να τα έχει.

Της είπα μία μόνο αλήθεια: «Το όνειρο δεν θεραπεύει, αλλά σώζει. Και κοστίζει λιγότερο από το φθηνότερο φάρμακο που παράγεις».

Βγήκε χαμογελώντας. Οι συνάδελφοί της την κοίταζαν σαν να είχε βρει το παγκόσμιο αντίδοτο.

«Τι σου είπε;» τη ρώτησαν.

Δεν απάντησε. Κι εγώ δεν θα το πω ποτέ.

Ήταν το πιο απλό μυστικό του κόσμου: οι λέξεις, αν ξέρεις να τις βάζεις στη σωστή θέση, ανοίγουν χώρους εκεί όπου δεν υπήρχε αέρας.

Και για εκείνη, εκείνη τη μέρα, έφτανε απλώς να αναπνέει.

Η κομψή κλέφτρα – 30 ετών

Δεν κλέβει από ένστικτο. Κλέβει γιατί το Αρκάνσας δεν συγχωρεί όσους γεννιούνται χωρίς τίποτα.

Είναι μορφωμένη, έξυπνη και λαμπρή με τρομακτικό τρόπο. Θα μπορούσε να γίνει στέλεχος, καθηγήτρια και σύμβουλος. Αντί γι' αυτό έγινε σκιά: κινείται ανάμεσα σε σπίτια, συνομιλίες, ταυτότητες, υποσχέσεις και χαμένες ευκαιρίες.

Τη γνώρισα στο διαδίκτυο. Ένα αίτημα βοήθειας ήρθε στο Skype, ένα καθαρό προφίλ, ένα όνομα που έμοιαζε με κωδικό: Last A. Το να την πεις όμορφη ήταν προσβολή. Το «όμορφη» ήταν λίγο. Το «κλέφτρα» ήταν φυσικό. Το «χαζή» ήταν φυσιολογικό. Ένα αίνιγμα με τέλειο μακιγιάζ.

Μου ζήτησε βοήθεια. Της την έδωσα.

Μέσα σε έναν χρόνο είχε μαζέψει 14.000 δολάρια, όλα για τις ανάγκες που δήλωνε. Ποτέ μια συνάντηση. Ποτέ μια βιντεοκλήση. Ποτέ ένα τηλεφώνημα. Μόνο ψηφιακά γράμματα, προσεκτικά φτιαγμένα αιτήματα, επείγοντα που έμοιαζαν αληθινά.

Ήταν η πιο γλυκιά απάτη που έχω δεχτεί ποτέ.

Στο τέλος αποφάσισα να πάω να τη βρω. Λιτλ Ροκ. Η πόλη του Bill και της Hillary Clinton.

Γνώρισα τη μητέρα της, τη Rita. Μια ευγενική, μπερδεμένη γυναίκα που δεν ήξερε πραγματικά την κόρη της. Όταν με είδε, δεν ταραχτηκε· αντίθετα, μου ζήτησε κι άλλα χρήματα, με τη φυσικότητα κάποιου που αναπνέει.

Εκείνη τη στιγμή είδα την αλήθεια.

Δεν ήταν μόνη. Ήταν συνδεδεμένη με μια ομάδα στη Γκάνα. Απέδιδε το 55% των κερδών της. Μια επαγγελματίας της ανάγκης. Όλοι με ρωτούσαν πώς μπόρεσα να πέσω σε ένα τόσο βρόμικο παιχνίδι. Πώς μπόρεσα να πιστέψω. Να πληρώσω. Να επιμείνω. Να δεχτώ.

Αλλά η απάντηση ήταν απλή, και την είχα καθαρή μέσα μου:

Όσοι είναι φτιαγμένοι για να βοηθούν δεν σκέφτονται το κακό. Βλέπουν μόνο το καλό που μπορούν να κάνουν, ακόμα κι όταν ο κόσμος τούς δείχνει το αντίθετο.

Επίλογος – Αρκάνσας

Το Αρκάνσας δεν είναι πολιτεία: είναι μια αργή παγίδα. Ένας ιστός από φτώχεια, σιωπή, ελάχιστη δουλειά και ζωές που σβήνουν σιωπηλά. Οι γυναίκες που γνώρισα εδώ δεν ζητούσαν σωτηρία. Ζητούσαν απλώς ένα μέρος για να αναπνεύσουν.

Η ταχυδρομική υπάλληλος, βασίλισσα όλων των μυστικών της χώρας, ήθελε μόνο να ξαναβρεί την αξία της. Η πράκτορας του FBI, που έπεσε από ψηλά, πάλευε περισσότερο με τον εαυτό της παρά με το έγκλημα. Η εργάτρια της φαρμακοβιομηχανίας, αόρατη ανάμεσα σε χάπια και χημικά, έσωζε τον κόσμο δηλητηριάζοντας τον εαυτό της λίγο λίγο. Και η κομψή κλέφτρα... ήταν το τέλει σύμβολο αυτής της πολιτείας: έξυπνη, λαμπρή, αλλά αναγκασμένη να διαλέξει τον δρόμο που της είχε επιβάλει η ζωή.

Το Αρκάνσας μού έδειξε ένα απλό πράγμα: εδώ οι γυναίκες επιβιώνουν όπως μπορούν. Κάποιες αντέχουν. Κάποιες το έσκασαν. Κάποιες γλιστρούν στις σκιές, γιατί το φως δεν υπήρξε ποτέ εκεί.

Και όλες τους, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, μένουν απούσες. Όχι επειδή λείπουν. Αλλά επειδή κανείς δεν τις βλέπει.

Στοχασμός – Αρκάνσας

Σε αυτή την πολιτεία κατάλαβα ότι η φτώχεια δεν είναι οικονομική κατάσταση. Είναι συναισθηματική, πολιτισμική και

πνευματική κατάσταση. Είναι η βαθιά πεποίθηση ότι δεν σου αξίζει τίποτα άλλο. Όσοι γεννιούνται εδώ πρέπει να παλέψουν ενάντια σε ένα άγραφο πεπρωμένο.

Η γυναίκα του Αρκάνσας δεν έχει μέλλον: το χτίζει με τα γυμνά της χέρια. Κάθε μέρα. Μέσα σε μια κοινωνία που μιλά για ευκαιρίες αλλά μοιράζει μόνο επιβίωση.

Είδα εδώ κάτι καθαρά:

Οι γυναίκες δεν πέφτουν.

Τις αφήνουν να πέσουν.

Και η πραγματική αμαρτία δεν είναι η φτώχεια. Είναι η αδιαφορία όσων κοιτάζουν και προσπερνούν.

Εγώ δεν προσπερνώ. Κοιτάζω, ακούω, γράφω. Και βγάζω αυτές τις ιστορίες από αυτή τη γη, γιατί, αν δεν το έκανα, θα έμεναν θαμμένες όπως όλα εδώ: στη σιωπή, στη σκόνη και στην ντροπή.

ΚΑΛΙΦΟΡΝΙΑ

Η Καλιφόρνια δεν είναι πολιτεία: είναι μια μαζική ψευδαίσθηση.

Για όσους την παρατηρούν από μακριά, είναι ο ήλιος της, οι φοίνικες, ο κινηματογράφος, η τεχνολογία, ο ωκεανός, το αμερικανικό όνειρο. Για όσους τη ζουν από κάτω, είναι ένα διαρκές ρήγμα: ακραίος πλούτος λίγα μέτρα από την απόλυτη φτώχεια, δουλειά υψηλής τεχνολογίας δίπλα στη συγκομιδή στα χωράφια, βίλες κλειστές και πλαστικές σκηνές στο πεζοδρόμιο. Είναι ο τόπος όπου ο κόσμος έρχεται να ψάξει δυνατότητες και βρίσκει ιεραρχίες γραμμένες από πριν.

Για τις γυναίκες η Καλιφόρνια είναι μια ψεύτικη υπόσχεση: – φαινομενική ελευθερία – διακηρυγμένα δικαιώματα –

επιδεικτικές ευκαιρίες.

αλλά ο κανόνας είναι πάντα ο ίδιος: αν δεν μπορείς να ακολουθήσεις, εξαφανίζεσαι.

Οι απουσίες εδώ δεν είναι σιωπές: είναι σώματα που το σύστημα αφήνει πίσω χωρίς να κοιτάξει.

Η γυναίκα της Silicon Valley – 39 ετών

Την αποκαλούν «πρωτεύουσα της καινοτομίας», αλλά η Silicon Valley είναι ένα κλειστό φέουδο όπου η εξουσία είναι ανδρική, λευκή ή ασιατική, βασισμένη στη μηχανική, ανταγωνιστική ως το παραλήρημα.

Οι γυναίκες είναι επίσημα ευπρόσδεκτες εδώ: – προγράμματα διαφορετικότητας – εταιρικοί κώδικες δεοντολογίας – πάνελ για την ισότητα των φύλων – χαμογελαστές φωτογραφίες στις ετήσιες εκθέσεις.

Αλλά μέσα στις αίθουσες που μετράνε, η σκηνή είναι άλλη.

Έχει δύο πτυχία, ένα μεταπτυχιακό, τέλεια αγγλικά και υψηλές τεχνικές δεξιότητες. Δουλεύει σε ψηφιακά προϊόντα, δεδομένα και πλατφόρμες. Περνά τις μέρες της σε συσκέψεις όπου τις πραγματικές ιδέες τις αποφασίζουν τρεις άνθρωποι: δύο στο τραπέζι, ένας στην οθόνη.

Της ζητούν ήπιες δεξιότητες, ικανότητα διαμεσολάβησης και ενσυναίσθηση. Της αναθέτουν ρόλο συντονισμού, όχι διοίκησης. Τη θέλουν παρούσα, αλλά όχι πρωταγωνίστρια.

Η μητρότητα, σε αυτό το σύστημα, είναι μια υλικοτεχνική ανωμαλία. Υπάρχουν παροχές, άδειες, υποστήριξη, δομές για την κατάψυξη ωαρίων, εταιρικοί παιδικοί σταθμοί — αλλά πάντα με έναν ανείπωτο όρο: δεν πρέπει να επιβραδύνεις.

Αν μείνει έγκυος, τη βλέπουν ως πιθανό πρόβλημα. Αν όχι, τη βλέπουν ως «άντρα με φούστα», αναλώσιμη όπως όλοι οι άλλοι. Και στις δύο περιπτώσεις είναι ένα εργαλείο: ποτέ το κέντρο της προσοχής.

Οι βραδινές συσκέψεις, τα «επείγοντα» Σαββατοκύριακα και οι νυχτερινές κλήσεις με την Ασία ή την Ευρώπη δεν αγγίζουν την ιδιωτική σου ζωή. Το σύστημα απαιτεί ολική διαθεσιμότητα.

Όταν καταρρέει – επαγγελματική εξουθένωση, άγχος, αϋπνία, κρίση νοήματος – η απάντηση είναι πάντα η ίδια: – γιόγκα – ενσυνειδητότητα – ιδιωτική θεραπεία.

Ποτέ μια δομική αναδιάρθρωση. Ποτέ μια αληθινή αναδιανομή της εξουσίας.

Η απουσία της δεν είναι σωματική: είναι συμβολική. Είναι παρούσα σε κάθε διαδικασία, αλλά ποτέ στην τελική αναγνώριση.

Η τεχνολογία πουλά στον κόσμο αφηγήσεις γυναικείας ενδυνάμωσης. Αλλά βαθιά μέσα της οι γυναίκες μένουν εξαιρέσεις προς διαχείριση, όχι πυλώνες προς αναγνώριση.

Η μετανάστρια της Central Valley – 28 ετών

Η Central Valley είναι ένα κομμάτι της Καλιφόρνιας που οι τουρίστες δεν βλέπουν και οι ταινίες δεν κινηματογραφούν.

Είναι ο αγροτικός διάδρομος που θρέφει τη μισή χώρα: – χωράφια με φρούτα – λαχανικά – αμύγδαλα – αμπέλια – βιομηχανίες μεταποίησης.

Σε αυτό το τοπίο η μετανάστρια είναι η αόρατη κινητήρια δύναμη της αλυσίδας. Έρχονται από το Μεξικό, από την Κεντρική Αμερική, από φτωχές κοινότητες χωρίς πραγματική εναλλακτική. Πολλές δεν έχουν χαρτιά, άλλες έχουν εύθραυστα χαρτιά, και όλες

μοιράζονται την ίδια συνθήκη: η ύπαρξή τους εξαρτάται από το να μη δημιουργούν προβλήματα.

Δουλεύει στα χωράφια, στα θερμοκήπια και στα εργοστάσια συσκευασίας. Εξαντλητικές βάρδιες, σκυμμένη πλάτη, ακραία ζέστη, φυτοφάρμακα στον αέρα, ύπουλη και συνεχής επιτήρηση. Μιλά λίγο, κοιτάζει πολύ, ακούει τα πάντα.

Η αμοιβή είναι χαμηλή, συχνά κάτω από το πραγματικό ελάχιστο. Οι υπερωρίες δεν καταγράφονται πάντα. Η άδεια ασθενείας δεν καλύπτεται: όποια λείπει από τη δουλειά αντικαθίσταται.

Η βία είναι διαδεδομένη αλλά συχνά δεν καταγράφεται: – παρενόχληση στη δουλειά – σεξουαλικός εκβιασμός – απειλή απόλυσης – απειλή καταγγελίας στις αρχές.

Το να καταγγείλεις σημαίνει να ρισκάρεις να χάσεις τα πάντα. Το να σωπαίνεις σημαίνει να συνεχίζεις να φέρνεις κάτι στο σπίτι για τα παιδιά.

Η απουσία της είναι θεσμική: δεν εμφανίζεται στις δημόσιες στατιστικές, δεν έχει εκπροσώπηση, δεν συμμετέχει στις συζητήσεις όπου αποφασίζεται η γεωργία, και δεν τη ρωτούν όταν συζητούν για την οικολογική μετάβαση ή τις βιώσιμες αλυσίδες εφοδιασμού.

Είναι η γυναίκα που κρατά την τροφή ενός ολόκληρου έθνους χωρίς να έχει δικαίωμα σε μια θέση στην επίσημη αφήγηση.

Η Καλιφόρνια προβάλλει τον εαυτό της ως «πράσινη», νοιαζόμενη για το περιβάλλον, την υγεία και το μέλλον. Αλλά στα χωράφια της αγροτικής της καρδιάς οι γυναίκες δουλεύουν σε συνθήκες που διαφεύδουν κάθε σύνθημα.

Η γυναίκα της βιομηχανίας της εικόνας – 32 ετών

Χόλιγουντ, τηλεοπτικά στούντιο, ψηφιακές πλατφόρμες, πρακτορεία, διαφήμιση, μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η Καλιφόρνια έχτισε μια παγκόσμια οικονομία βασισμένη στην εικόνα. Στο κέντρο αυτού του μηχανισμού βρίσκεται η γυναίκα που χρησιμοποιείται ως επιφάνεια.

Ηθοποιός, κομπάρσος, μοντέλο, influencer, φιγούρα του φόντου. Το πρώτο κριτήριο γι' αυτήν δεν είναι ηθικό, πολιτισμικό ή επαγγελματικό: είναι αισθητικό.

Υπάρχουν συγκεκριμένες κατηγορίες «γυναικείων ρόλων»: – νεαρή γυναίκα για διαφημιστικά – «κανονική» γυναίκα για οικογενειακές καμπάνιες – υπερσεξουαλικοποιημένο σώμα για κάποια κοινά – καθησυχαστική φιγούρα για άλλα.

Το κάστινγκ δεν είναι απλώς επιλογή: είναι πολιτισμικό φίλτρο. Αποφασίζει ποια μπορεί να προβληθεί, ποια πουλάει και ποια απορρίπτεται.

Τα ρητά και τα σιωπηρά αιτήματα είναι πάντα τα ίδια: – να χωράς σε ένα ορισμένο βάρος – να δέχεσαι μακιγιάζ, ρετουσαρίσματα, αλλαγές – να προσαρμόζεσαι σε στερεοτυπικά σενάρια – να μην αντιλέγεις σε όσους πληρώνουν.

Όποια προσπαθεί να αρνηθεί ορισμένες σκηνές ή καταστάσεις θεωρείται «δύσκολη». Όσες καταγγέλλουν κακοποίηση ή εκβιασμό απομονώνονται, στιγματίζονται και συχνά αντικαθίστανται με σιωπή.

Οι μεγάλες παγκόσμιες καμπάνιες μιλούν για body positivity, σεβασμό, ενδυνάμωση και ένταξη. Αλλά στους διαδρόμους των γραφείων, στα κάστινγκ και στις συσκέψεις παραγωγής τα πραγματικά κριτήρια μένουν παλιομοδίτικα, κοινότοπα και βίαια.

Η γυναίκα εδώ είναι υπερ-ορατή ως εικόνα και αόρατη ως ελεύθερο υποκείμενο.

Η απουσία της είναι ψυχολογική: είναι αποκομμένη από τον εαυτό της, μεταμορφωμένη σε brand, αναγκασμένη να μετρά την αξία της σε αριθμούς: προβολές, likes, followers, engagement.

Πίσω από κάθε τέλειο πρόσωπο τυπωμένο σε μια διαφημιστική πινακίδα υπάρχει ένα πρόσωπο που συχνά δεν έχει σχεδόν κανέναν έλεγχο στην εικόνα του.

Η άστεγη γυναίκα – 50 ετών

Η Καλιφόρνια έχει επίσης έναν από τους μεγαλύτερους πληθυσμούς αστέγων στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Σκηνές κάτω από γέφυρες, πρόχειροι καταυλισμοί κατά μήκος των καναλιών, άνθρωποι που ζουν σε αυτοκίνητα, σε ετοιμόρροπα τροχόσπιτα και σε πεζοδρόμια μετατρεπόμενα σε διαδρόμους κατοικίας. Λος Άντζελες, Σαν Φρανσίσκο, Όκλαντ, Σαν Ντιέγκο: η φτώχεια είναι παντού, ορατή και αγνοημένη.

Η άστεγη γυναίκα είναι διπλά εκτεθειμένη: – ως φτωχή γυναίκα – ως ευάλωτο γυναικείο σώμα.

Συχνά έχει πίσω της μια ιστορία από: – απλησίαστα ενοίκια – χαμένες δουλειές – καταστροφικούς χωρισμούς – ενδοοικογενειακή βία – προβλήματα υγείας χωρίς θεραπεία – εξαρτήσεις που χρησιμοποιούνται σαν αναισθητικό.

Η νύχτα δεν είναι ποτέ ξεκούραση: είναι άμυνα. Να προστατέψει λίγα πράγματα, έναν υπνόσακο, μια τσάντα, ένα έγγραφο, μια ανάμνηση. Οι κοινωνικές υπηρεσίες υπάρχουν, αλλά είναι: – αργές – ανεπαρκείς – γραφειοκρατικές – μερικές φορές ταπεινωτικές.

Οι άστεγες γυναίκες ξεφεύγουν από τις ακριβείς στατιστικές: είναι αυτές που μετακινούνται, που αλλάζουν μέρος για να αποφύγουν τις επιθέσεις, που δεν πάνε στους ξενώνες γιατί φοβούνται, που δεν φέρνουν τα παιδιά τους στις υπηρεσίες από φόβο μήπως τους τα πάρουν.

Η απουσία της είναι ηθική: η κοινωνία τη βλέπει αλλά δεν την αναγνωρίζει ως μέρος του εαυτού της. Την περιγράφουν ως πρόβλημα, ποτέ ως αποτέλεσμα πολιτικών και οικονομικών επιλογών.

Η Καλιφόρνια, που μιλά για ψηφιακή ένταξη, καινοτομία και βιώσιμο μέλλον, συνυπάρχει με γυναίκες που πλένουν τα μαλλιά τους σε δημόσιες βρύσες, που αλλάζουν ρούχα σε ένα πάρκινγκ, που τρώνε χάρη σε ένα συσσίτιο.

Καμία τους δεν είναι «ακραία περίπτωση». Είναι η φυσιολογική συνέπεια ενός μοντέλου που δέχεται ως αναπόφευκτη την πτώση όσων δεν μπορούν να αντέξουν το κόστος ζωής.

Επίλογος – Καλιφόρνια

Η Καλιφόρνια είναι η βιτρίνα του κόσμου και ταυτόχρονα το πίσω δωμάτιό του.

Από έξω εκθέτει: – τεχνολογία– κινηματογράφο– μουσική– πανεπιστήμιο– καινοτομία

Από μέσα κρύβει: – αγροτική εκμετάλλευση – ανισότητες στη στέγαση – ακραία επισφάλεια – εξαρτήσεις – δομική αστεγία. Οι γυναίκες εδώ δεν απουσιάζουν επειδή λείπουν. Απουσιάζουν από τον κορεσμό των εικόνων.

Όταν ένας τόπος εκθέτει συνεχώς γυναικεία σώματα παντού – οθόνες, διαφημιστικές πινακίδες, βίντεο, διαφημίσεις, ροές των

μέσων κοινωνικής δικτύωσης — δίνει στον κόσμο την ψευδαίσθηση ότι οι γυναίκες βρίσκονται στο κέντρο.

Στην πραγματικότητα: – η γυναίκα που δουλεύει στην τεχνολογία κυβερνά λίγα – τη μετανάστρια στα χωράφια δεν την ακούει κανείς – η επαγγελματίας της εικόνας στριμώχνεται σε προκατασκευασμένους ρόλους – την άστεγη γυναίκα την αποφεύγουν με το βλέμμα.

Η Καλιφόρνια αποδεικνύει ότι η απουσία δεν είναι μόνο κενό: μπορεί να είναι υπερεκπροσώπηση χωρίς πραγματική εξουσία.

Είναι η πολιτεία όπου οι γυναίκες εμφανίζονται παντού, αλλά αναγνωρίζονται πολύ λιγότερο απ' όσο φαντάζεται ο κόσμος.

Στοχασμός – Καλιφόρνια

Στην Αλάσκα η απουσία είναι παγωνιά. Στην Αλαμπάμα είναι ιστορία. Στην Αριζόνα είναι στα σύνορα. Στην Καλιφόρνια είναι μακιγιάζ.

Εδώ η απουσία των γυναικών καλύπτεται από: – προοδευτικά συνθήματα – σωστές διαφημιστικές καμπάνιες – συνέδρια για την ισότητα – παρακινητικό storytelling.

Μιλάμε για «ένταξη», αλλά η αληθινή ένταξη μετριέται με τρεις συγκεκριμένες παραμέτρους: – ποιος αποφασίζει – ποιος πληρώνεται περισσότερο – ποιος έχει την πολυτέλεια να πει όχι.

Σε αυτά τα τρία σημεία οι γυναίκες της Καλιφόρνιας – σε όλες τις κοινωνικές τάξεις – μένουν πολύ συχνά πίσω:

– τη διευθύντρια την ανέχονται όσο δεν απαιτεί πλήρη εξουσία – τη μετανάστρια την αφήνουν όσο αντέχει τη σκληρή δουλειά χωρίς να διαμαρτύρεται – την επαγγελματία της εικόνας τη χρησιμοποιούν όσο αντιστοιχεί στο κοινό-στόχο – την άστεγη

γυναίκα την αγνοούν όσο δεν εμποδίζει την κυκλοφορία ή την ευπρέπεια

Ο κόσμος κοιτάζει την Καλιφόρνια για να καταλάβει το μέλλον. Αλλά αν κοιτάζε πραγματικά τις γυναίκες που την κρατούν στην επιφάνεια, θα ανακάλυπτε μια απλή αλήθεια:

Δεν υπάρχει μέλλον σε έναν τόπο που κάνει κανονικότητα την απουσία

όσων τον στηρίζουν.

Γι' αυτό η Καλιφόρνια μπαίνει σε αυτόν τον τόμο. Όχι ως μύθος, όχι ως καρτ ποστάλ, όχι ως εχθρός. Ως απόδειξη.

Μια από τις πρωτεύουσες της φαντασίας του κόσμου, όπου το πιο δύσκολο να το δεις μένει πάντα το ίδιο: οι αληθινές ζωές των γυναικών που δεν βγαίνουν ποτέ στην οθόνη.

ΚΟΛΟΡΑΝΤΟ

Το Κολοράντο είναι μια πολιτεία που προσποιείται ότι είναι απλή, αλλά δεν είναι. Είναι η Αμερική που ζει ανάμεσα σε δύο άκρα:

– βουνά που μοιάζουν με προστασία – πόλεις που λειτουργούν σαν κοινωνικά εργαστήρια

Είναι μια περιοχή καθαρή, τακτοποιημένη, επιφανειακά προοδευτική, αλλά με ολοφάνερες αντιφάσεις: απαγορευτικό κόστος ζωής, αόρατος διαχωρισμός, τεχνική δουλειά, περιφραγμένες κοινότητες και σιωπηλή κοινωνική απομόνωση.

Εδώ οι γυναίκες δεν εξαφανίζονται εξαιτίας φανερής βίας. Εξαφανίζονται εξαιτίας της υπερβολικής τάξης, της πολιτισμικής πίεσης και των ασφυκτικών κοινωνικών προσδοκιών.

Το Κολοράντο είναι μια πολιτεία που ζητά πολλά και δίνει λίγα πίσω. Οι γυναίκες που ζουν εκεί κρατούν μια δύσκολη ισορροπία:

– τεχνική και πνευματική δουλειά – οικογένειες που απαιτούν ολική παρουσία – κοινότητες που παρατηρούν και κρίνουν – ψυχική υγεία χωρίς χώρο – γεωγραφική απομόνωση μεταμφιεσμένη σε «ποιότητα ζωής».

Είναι μια πολιτεία όπου δεν πέφτεις επειδή σε σπρώχνει κάποιος. Πέφτεις επειδή κανείς δεν σε βλέπει να γλιστράς.

Η γυναίκα του Ντένβερ – 35 ετών

Το Ντένβερ είναι σύγχρονο, λειτουργικό και καθαρό. Όλοι μιλούν για τεχνολογία, startup και ποιότητα ζωής. Αλλά στην πράξη είναι μια πόλη που ζητά πολλά από τις γυναίκες και δίνει εξαιρετικά λίγα σε αντάλλαγμα.

Είναι επαγγελματίας: – πτυχία – τεχνικές δεξιότητες – σταθερή δουλειά – μεσαίος προς υψηλό μισθός.

Όλα είναι τέλεια, στα χαρτιά.

Ζει υπό διαρκή πίεση: απόδοση, στόχοι, συσκέψεις, διαχείριση έργων, μετρήσιμα αποτελέσματα κάθε εβδομάδα.

Οι εταιρείες μιλούν για ισορροπία ανάμεσα σε δουλειά και ζωή. Αλλά απαιτούν διαρκή διαθεσιμότητα.

Έχει ένα ακριβό διαμέρισμα, ένα γεμάτο πρόγραμμα και μια σχολαστικά οργανωμένη ζωή. Δεν πέφτει από τη φτώχεια: πέφτει από την εξάντληση.

Η απουσία της είναι ψυχική. Δουλεύει πάντα, σκέφτεται πάντα, κρατά τα πάντα ενωμένα — ώσπου κάτι σπάει. Κι όταν σπάει, σπάει σιωπηλά.

Η δασκάλα του βουνού – 42 ετών

Έξω από το Ντένβερ και το Μπόλντερ, το Κολοράντο αλλάζει πρόσωπο. Βουνά, μικρές κοινότητες, χωριά όπου λίγοι μένουν τον χειμώνα και οι τουρίστες συρρέουν το καλοκαίρι για φωτογραφίες.

Η δασκάλα εδώ είναι ο πυλώνας του τόπου: – διδάσκει – καθοδηγεί – συνοδεύει – ξέρει όλους – είναι ψυχολογική στήριξη – είναι μια διευρυμένη οικογένεια για τα παιδιά.

Ζει ανάμεσα σε χιόνια, απομονωμένους δρόμους και μικρά σχολεία. Ο φόρτος της δουλειάς της είναι τεράστιος, ο μισθός της περιορισμένος.

Η απουσία της είναι θεσμική: στηρίζει την κοινότητα, αλλά δεν συμμετέχει ποτέ στις πολιτικές αποφάσεις. Είναι η γυναίκα που δουλεύει για να κρατά στην επιφάνεια έναν ολόκληρο τόπο χωρίς να την αναγνωρίζουν.

Η γυναίκα των ιθαγενών καταυλισμών – 30 ετών

Το «αόρατο» κομμάτι του Κολοράντο είναι οι καταυλισμοί του. Περιοχές όπου η ιστορία βαραίνει περισσότερο από τη νεωτερικότητα.

Οι ιθαγενείς γυναίκες ζουν τρία επίπεδα καταπίεσης: – δομική φτώχεια – εσωτερική πατριαρχική κουλτούρα – εξωτερική θεσμική εγκατάλειψη.

Συχνά δουλεύει σε κοινωνικά προγράμματα, φυλετικά σχολεία και κέντρα υγείας με τα ελάχιστα. Παλεύει με εξαρτήσεις, κατάθλιψη, ενδοοικογενειακή βία και μια γεωγραφική απόσταση που την απομονώνει εντελώς.

Η απουσία της είναι πολιτισμική: το σύγχρονο Κολοράντο δεν τη θεωρεί μέρος της ταυτότητάς του, και η κοινότητά της δεν της αναγνωρίζει πάντα το δικαίωμα να επανεφεύρει τον εαυτό της. Είναι μια γυναίκα που στηρίζει έναν ολόκληρο λαό ενώ ο κόσμος την αγνοεί.

Η γυναίκα του χιονοδρομικού θέρετρου – 27 ετών

Άσπεν, Βέιλ, Μπρέκενριτζ, Τελιουράιντ. Πολυτέλεια, χρήμα, χειμερινά σπορ, εποχική οικονομία.

Η γυναίκα που δουλεύει εδώ – σερβιτόρα, μπάρμειντ, χειρίστρια αναβατήρα, ρεσεψιονίστ, εκπαιδεύτρια – ζει σε έναν διπλό κόσμο: – οι εξαιρετικά πλούσιοι τουρίστες – οι εργαζόμενοι που κρατούν τα πάντα όρθια

Δουλεύει χωρίς σταθερό ωράριο, κακοπληρωμένη και συχνά επισφαλώς. Μοιράζεται μικροσκοπικά δωμάτια με άλλους εργαζόμενους για να βγάλει το ενοίκιο.

Είναι περιτριγυρισμένη από πλούτο, κι όμως μένει απομονωμένη. Πρέπει να τα βγάλει πέρα με αλαζονικούς τουρίστες, εποχικούς διευθυντές και ατελείωτες απαιτήσεις.

Η απουσία της είναι οικονομική: παράγει πλούτο για όλους, αλλά μένει φτωχή.

Επίλογος – Κολοράντο

Το Κολοράντο είναι μια πολιτεία που μοιάζει τέλεια, αλλά δεν είναι. Είναι τακτοποιημένη, πλούσια, σύγχρονη και κοινωνικά ισορροπημένη – στα χαρτιά. Αλλά οι γυναίκες της ζουν πάνω σε τρία ρήγματα:

– ψυχική πίεση – απομόνωση του τόπου – θεσμική απουσία

Δεν υπάρχουν σκάνδαλα, ούτε μαζικές πράξεις βίας, ούτε χάος. Και ακριβώς γι' αυτό η απουσία τους βαραίνει ακόμα περισσότερο.

Εδώ οι γυναίκες δεν πέφτουν επειδή κάποιος τις σπρώχνει. Πέφτουν επειδή όλοι θεωρούν δεδομένο ότι θα αντέξουν.

Στοχασμός – Κολοράντο

Η δύναμη των γυναικών του Κολοράντο δεν είναι να κάνουν θόρυβο. Ούτε να γίνονται είδηση.

Είναι μια απουσία λεπτή, σύγχρονη, έξυπνη. Δύσκολο να την αναγνωρίσεις, εύκολο να την αγνοήσεις.

Το Κολοράντο διδάσκει ένα απλό πράγμα: η απουσία δεν είναι μόνο φτώχεια, βία, κρύο ή εγκλεισμός. Μπορεί να είναι και τάξη. Μπορεί να είναι και ευημερία. Μπορεί να είναι και προσδοκία.

Όταν μια γυναίκα συντριβεται όχι από το χάος αλλά από το «όλα λειτουργούν μια χαρά», τότε το πρόβλημα δεν φαίνεται – αλλά είναι αληθινό.

Και γι' αυτό το Κολοράντο είναι κι αυτό εδώ: για να θυμίζει ότι η γυναικεία απουσία δεν έχει μόνο ένα πρόσωπο. Έχει πενήντα. Ένα για κάθε πολιτεία.

KONEKTIKAT

Το Κονέκτικατ είναι μια πολιτεία που πολλοί φαντάζονται αλλά λίγοι ξέρουν πραγματικά. Απ έξω είναι κομψό: άσφorges πόλεις, καθαρά προάστια, εξαιρετικά σχολεία, ακριβή βενζίνη, τακτοποιημένα πεζοδρόμια, σπίτια με τέλειo γκαζόν. Είναι η «υψηλή» πλευρά της Αμερικής, αυτή που δεν υψώνει ποτέ τη φωνή, αυτή που οργανώνει, κυβερνά και διαχειρίζεται.

Εδώ όλα μοιάζουν σε ισορροπία, αλλά αυτή η ισορροπία δεν είναι φυσική: είναι μια διαρκής πίεση, μια συνεχής συντήρηση της ευπρέπειας, της εμφάνισης, της προσδοκίας.

Το Κονέκτικατ δεν σου ζητά να λάμπεις. Σου ζητά να μην κάνεις ποτέ λάθος.

Είναι μια πολιτεία όπου μπορείς να ζήσεις καλά μόνο αν ισχύουν τρία πράγματα: – κοινωνικός ανταγωνισμός – συναισθηματικός έλεγχος – η σιωπηλή κρίση των κοινοτήτων

Οι γυναίκες εδώ δεν εξαφανίζονται εξαιτίας της φτώχειας ή της φανεράς βίας. Εξαφανίζονται εξαιτίας της αναγκαστικής προσαρμογής. Μια ευγενική εξαφάνιση: χωρίς κραυγές, χωρίς σκάνδαλο, χωρίς ειδήσεις.

Είναι μια εκλεπτυσμένη απουσία, αλλά απουσία, παρ' όλα αυτά.

Η κυρία του ασφαλιστικού γραφείου – 40 ετών

Το Κονέκτικατ είναι η πρωτεύουσα των ασφαλίσεων των Ηνωμένων Πολιτειών. Το Χάρτφορντ το διακηρύσσει παντού: «Insurance Capital of the World».

Πίσω από αυτά τα συνθήματα υπάρχουν χιλιάδες γυναίκες καθισμένες μπροστά σε ατελείωτες οθόνες: – απαιτήσεις αποζημίωσης – συμβόλαια – αλγόριθμοι κινδύνου – ψηφιακά χαρτιά – διαδικασίες – μετρήσεις.

Η δουλειά τους είναι ακριβής, τεχνική και σχολαστικά ελεγχόμενη. Κάθε λάθος κοστίζει στην εταιρεία χρήματα και σε αυτές χρόνο. Κάθε απόφαση πρέπει να αιτιολογηθεί, να τεκμηριωθεί, να εγκριθεί και να επικυρωθεί.

Η μέρα είναι μια αλυσίδα ελέγχων.

Τα κρατά όλα ενωμένα, γιατί το σύστημα περιμένει από αυτήν να είναι άψογη. Και η αμοιβή είναι καλή: εξαιρετική, σε σύγκριση με άλλες χώρες.

Αλλά το συναισθηματικό κόστος είναι εξαιρετικά υψηλό.

Οι γυναίκες εδώ δεν καταρρέουν. Αδειάζουν αργά, χωρίς να κάνουν θόρυβο. Γιατί κανείς σε αυτά τα γραφεία δεν ρωτά πώς είσαι. Ρωτούν μόνο: «Πώς πας;»

Η απουσία της είναι ψυχική: παρούσα κάθε μέρα αλλά αποκομμένη από τον εαυτό της.

Η γυναίκα των πλούσιων προαστίων – 45 ετών

Το πλούσιο κομμάτι του Κονέκτικατ είναι ένας κόσμος χωριστός. Τεράστια σπίτια, αθόρυβα SUV, τέλειοι κήποι, ιδιωτικά σχολεία, αρχαίοι κοινωνικοί κανόνες.

Εδώ οι γυναίκες δεν δουλεύουν πάντα «έξω»: δουλεύουν μέσα στο κοινωνικό σύστημα.

Ο ρόλος της είναι πολιτισμικός: – άψογη μητέρα – ευθυγραμμισμένη σύζυγος – παρουσία σε επιτροπές – διαχείριση του σπιτιού – προγραμματισμένος εθελοντισμός – τέλεια εικόνα.

Αν καταρρέει, δεν μπορεί να το πει. Αν είναι δυστυχισμένη, δεν μπορεί να το δείξει. Αν είναι μόνη, κανείς δεν πρέπει να το μάθει.

Η απουσία της είναι ζήτημα ταυτότητας: εξαφανίζεται πίσω από τον ρόλο που πρέπει να ενσαρκώσει.

Σε έναν τόπο όπου «όλα είναι τέλεια», δεν έχει την πολυτέλεια να αφήσει να φανεί καμία ρωγμή.

Είναι μια κομψή φυλακή, αλλά φυλακή, παρ' όλα αυτά.

Η γυναίκα του πανεπιστημίου της ελίτ – 34 ετών

Το Νιου Χέιβεν φιλοξενεί ένα από τα πιο φημισμένα πανεπιστήμια του πλανήτη: το Yale.

Το ακαδημαϊκό περιβάλλον φαίνεται προοδευτικό, σύγχρονο και προσεκτικό. Αλλά κάτω από την επιφάνεια κρύβονται ακαμψία, άγριος ανταγωνισμός και προσδοκίες στα ύψη.

Η ερευνήτρια ζει ένα παράδοξο: – είναι μορφωμένη – είναι ικανή – είναι προετοιμασμένη – είναι κεντρική στην παραγωγή πολιτισμού.

αλλά ταυτόχρονα τη συνθλίβει το σύστημα.

Δημοσιεύσεις, συνέδρια, χρηματοδοτήσεις, άρθρα, καθοδήγηση, διδασκαλία, εσωτερικές σχέσεις. Μια συνεχής προσπάθεια που διαπερνά τη ζωή, το μυαλό και το σώμα.

Οι συναδέλφισσες είναι συχνά αντίπαλες. Οι άντρες συνάδελφοι εξακολουθούν να κυριαρχούν στις ιστορικές έδρες.

Η απουσία της είναι θεσμική: η γνώση που παράγει στηρίζει το πανεπιστήμιο, αλλά η καριέρα της προχωρά πιο αργά, πιο αβέβαια, πιο μετέωρα.

Πολλές αντέχουν. Πολλές φεύγουν.

Το Yale μένει τέλειο. Εκείνες όχι.

Η γυναίκα των μικτών γειτονιών – 31

ετών

Έξω από τα πλούσια προάστια και μακριά από τα πανεπιστήμια της ελίτ βρίσκεται το αληθινό Κονέκτικατ: χαμηλοί μισθοί, υψηλά ενοίκια, επισφαλείς δουλειές, μικτές κοινότητες και ένα κοινωνικό σύστημα που δεν λειτουργεί πάντα.

Οι γυναίκες εδώ είναι ο κρυφός πυλώνας: δουλεύουν σε σούπερ μάρκετ, δημόσια σχολεία, στέγες φιλοξενίας, υπηρεσίες πρόνοιας, μικρές επιχειρήσεις και πρωτοβάθμια υγεία. Τα κρατούν όλα όρθια: – κακοπληρωμένη δουλειά – παιδιά – διευρυμένη οικογένεια – αργές δημόσιες συγκοινωνίες – διαρκές άγχος.

Η απουσία της είναι οικονομική: δουλεύει πολύ, κερδίζει λίγα και δεν προχωρά.

Και ζει μέσα σε ένα εντυπωσιακό παράδοξο: ζει σε μία από τις πλουσιότερες πολιτείες της Αμερικής χωρίς να νιώθει μέρος του πλούτου.

Γιατί ο πλούτος εδώ είναι ιδιωτικός, όχι κοινωνικός.

Επίλογος – Κονέκτικατ

Το Κονέκτικατ μοιάζει «ασφαλές», «καθαρό», «σταθερό». Και κατά κάποιον τρόπο είναι.

Αλλά είναι επίσης ένας από τους τόπους όπου οι γυναίκες εξαφανίζονται πιο εύκολα χωρίς έναν ήχο. Όχι εξαιτίας της βίας, όχι εξαιτίας της πείνας, όχι εξαιτίας του κρύου. Από κοινωνική προσδοκία.

Είναι μια απουσία με λεία επιφάνεια: χωρίς χάος, χωρίς φωνές, χωρίς εντυπωσιακές στατιστικές. Μόνο ζωές συνθλιμμένες από υψηλές απαιτήσεις και χαμηλές ανταμοιβές.

Κανείς δεν το προσέχει, γιατί όλα λειτουργούν. Και αυτό ακριβώς το κάνει επικίνδυνο.

Στοχασμός – Κονέκτικατ

Σε πολλές πολιτείες η απουσία φαίνεται. Εδώ είναι διακριτική. Ευγενική. «Φυσιολογική». Το Κονέκτικατ δείχνει ότι μια γυναίκα

μπορεί να έχει: ένα σπίτι, μια δουλειά, ένα εισόδημα, μια ασφαλή γειτονιά, μια αξιοσέβαστη κοινότητα.

και ταυτόχρονα να είναι εντελώς αόρατη ως άνθρωπος.

Η κοινωνική τελειότητα είναι μια λεπτή λεπίδα. Σου ζητά να χαμογελάς ενώ σου παίρνει τον χώρο σου.

Το Κονέκτικατ διδάσκει ότι η απουσία μπορεί να γεννηθεί και από υπερβολική τάξη, υπερβολική ευπρέπεια, υπερβολικό έλεγχο.

Και ότι καμία κοινωνία δεν είναι πραγματικά προηγμένη μέχρι να επιτρέψει στις γυναίκες να είναι παρούσες χωρίς να χρειάζεται να είναι τέλειες.

ΝΤΕΛΑΓΟΥΕΡ

Το Ντέλαγουερ είναι μια ολισθηρή πολιτεία. Μικρό, ήσυχο και με στενά οικονομικά. Μοιάζει με μικρή λεπτομέρεια, αλλά είναι ζωτικό κομμάτι της λειτουργίας της Αμερικής.

Εδώ δεν υπάρχουν γιγάντιες μητροπόλεις, έρημοι, βουνά ή εκθαμβωτικοί καθρέφτες. Υπάρχει μια κρυφή οικονομία, μια διακριτική πολιτική, μια γραφειοκρατία που μετακινεί ήσυχα δισεκατομμύρια.

Το Ντέλαγουερ είναι εκεί όπου η Αμερική καταχωρίζει τις εταιρείες της, φυλάει τα χρήματά της και κλείνει τους λογαριασμούς της. Ένας τόπος στη μέση: ούτε πολύ πλούσιος, ούτε πολύ φτωχός, ούτε πολύ θορυβώδης.

Είναι μια τέλεια γκρίζα ζώνη.

Στο Ντέλαγουερ η γυναικεία απουσία δεν εκρήγνυται. Εξατμίζεται. Αργή, σταθερή, αόρατη στους αριθμούς και στον δημόσιο λόγο. Εδώ οι γυναίκες εξαφανίζονται από σιωπηλή

υπερφόρτωση, από δουλειές πολύ μικρές για να ληφθούν υπόψη, από ρόλους που δεν μπαίνουν ποτέ στην εθνική αφήγηση.

Η κυρία του εταιρικού γραφείου – 38 ετών

Το Ντέλαγουερ είναι η νομική έδρα περισσότερων από ενός εκατομμυρίου αμερικανικών εταιρειών. Αρχαιοθετεί εταιρικά έγγραφα, συγχωνεύσεις, καταπιστεύματα, αλλαγές ιδιοκτησίας, φορολογικά έγγραφα και συναλλαγές αξίας δισεκατομμυρίων.

Ο κόσμος νομίζει ότι αυτή τη δουλειά την κάνουν μεγάλα στελέχη. Την κάνουν γυναίκες καθισμένες σε θαλαμίσκους χωρίς παράθυρα, που διαχειρίζονται ατελείωτες ροές εγγράφων.

Δουλεύει σε ένα τακτοποιημένο γραφείο, γεμάτο κανόνες, διαδικασίες και ελέγχους. Δεν κάνει σχεδόν ποτέ λάθος, γιατί ένα λάθος μπορεί να κοστίσει εκατομμύρια. Είναι γρήγορη, ακριβής και αόρατη.

Η μέρα της αποτελείται από: φόρμες, υπογραφές, πρωτόκολλα, ελέγχους, email, λίστες ελέγχου.

Η δουλειά της στηρίζει ένα ολόκληρο οικονομικό σύστημα. Αλλά κανείς δεν τη βλέπει. Κανείς δεν την αναγνωρίζει. Κανείς δεν μιλά γι' αυτήν.

Η απουσία της είναι δομική: κρατά στην επιφάνεια μια αυτοκρατορία από χαρτί χωρίς να εμφανίζεται ποτέ στις αφηγήσεις της εξουσίας.

Η γυναίκα των αποθηκών και της εφοδιαστικής – 33 ετών

Το Ντέλαγουερ δεν είναι μόνο γραφειοκρατία. Είναι και λιμάνι, διακίνηση εμπορευμάτων, αποθήκευση και αλυσίδες εφοδιασμού.

Η γυναίκα εδώ δουλεύει σε: – αποθήκες-ψυγεία– κέντρα διαλογής– βιομηχανικές αποθήκες– εταιρείες τροφίμων– νυχτερινό συντονισμό. Βαριές βάρδιες, γρήγοροι ρυθμοί, σκυμμένες πλάτες, παγωμένος αέρας. Επαναλαμβανόμενες κινήσεις, κίνδυνος τραυματισμού, συνεχής επιτήρηση.

Ο μισθός της είναι χαμηλός. Η σύμβασή της είναι συχνά επισφαλής. Η ζωή της είναι χωρίς περιθώριο.

Η απουσία της είναι οικονομική: δουλεύει σκληρά, κερδίζει λίγα και δεν εξελίσσεται ποτέ.

Είναι η γυναίκα που κρατά το κρυφό κομμάτι του εμπορίου ενώ ο κόσμος κοιτάζει μόνο τις μεγάλες πόλεις.

Η γυναίκα της πρωτοβάθμιας υγείας – 47 ετών

Το Ντέλαγουερ δεν έχει ένα γιγάντιο σύστημα υγείας. Έχει ένα ελάχιστο και εξαιρετικά εύθραυστο δίκτυο πρωτοβάθμιας φροντίδας.

Η γυναίκα εδώ στηρίζει: – γηροκομεία– μικρά ιατρεία– κοινοτικές κλινικές– κατ' οίκον φροντίδα– στήριξη μοναχικών ηλικιωμένων– ξεχασμένους χρόνιους ασθενείς.

Η δουλειά της είναι συναισθηματική, σωματική και συνεχής. Βλέπει περισσότερο πόνο απ' όσο μπορεί να αντέξει. Δουλεύει υπερωρίες χωρίς αναγνώριση. Κερδίζει λιγότερα απ' όσα της αξίζουν.

Η απουσία της είναι κοινωνική: αντικαθιστά το Κράτος εκεί όπου το Κράτος δεν μπορεί να φτάσει, αλλά κανείς δεν τη θεωρεί ουσιαστικό κομμάτι του συστήματος.

Όταν λείπει, όλα καταρρέουν. Αλλά όταν δουλεύει, κανείς δεν το προσέχει.

ετών

Το Ντέλαγουερ έχει κι αυτό τα εύθραυστα κομμάτια του: γειτονιές σημαδεμένες από φτώχεια, ενδοοικογενειακή βία, ναρκωτικά και εγκατάλειψη. Οι γυναίκες εδώ αντιμετωπίζουν τρία προβλήματα ταυτόχρονα: επισφαλή απασχόληση, κόστος ζωής που ανεβαίνει και ελάχιστη κοινωνική προστασία.

Δουλεύει ταμίας, καθαρίστρια, εποχική εργάτρια, μπέιμπι σίτερ και βοηθός κουζίνας. Πλένει, καθαρίζει, φροντίζει και τακτοποιεί τα σπίτια των άλλων.

Η μέρα της είναι ένα τρέξιμο: παιδιά, λεωφορεία, βάρδιες, ψώνια, σπίτι, προβλήματα.

Η απουσία της είναι αστική: ζει σε μια πόλη που μιλά για αναγέννηση αλλά αφήνει πίσω ακριβώς τις γυναίκες που την κρατούν στην επιφάνεια στις χειρότερες στιγμές.

Επίλογος – Ντέλαγουερ

Το Ντέλαγουερ δεν έχει το δράμα της Καλιφόρνιας, τις παγωμένες θερμοκρασίες της Αλάσκας ή τη σκληρότητα του Νότου.

Έχει κάτι διαφορετικό: την κανονικότητα ως μορφή αορατότητας.

Εδώ η δουλειά των γυναικών δεν κάνει θόρυβο, γιατί είναι: – τεχνική – επαναλαμβανόμενη – απαραίτητη – σιωπηλή – ελάχιστα αφηγηματική.

Δεν υπάρχει ποτέ έκρηξη. Υπάρχει διαρκής φθορά.

Οι γυναίκες δεν γίνονται πρωτοσέλιδα. Δεν διαμαρτύρονται μαζί. Δεν απαιτούν χώρο. Απλώς αντέχουν.

Και αυτό ακριβώς τις κάνει αόρατες.

Στοχασμός – Ντέλαγουερ

Το Ντέλαγουερ αποδεικνύει ότι η γυναικεία απουσία μπορεί να πάρει μια ακόμα πιο ύπουλη μορφή: την τέλεια διαχείριση της σιωπής. Εδώ οι γυναίκες είναι η κινητήρια δύναμη πίσω από: – τη γραφειοκρατία – τον συντονισμό – τη βασική υγεία – τις ελάχιστες υπηρεσίες. κι όμως, δεν εμφανίζονται ποτέ στις ιστορίες της Αμερικής. Η απουσία δεν είναι θόρυβος. Είναι φόντο. Και το Ντέλαγουερ είναι η απόδειξη: ένας τρόπος από όπου η χώρα περνά πάντα, αλλά η γυναίκα μένει πάντα ακίνητη.

Ferdinando Frega